

Mathiae Bredembachii Kerspensis, apud embricam scholae moderatoris, Apologia de eo, quod quibusdam visus est, in suo de dissidiis in religione componendis libello, acerbius in Martinum Lutherum scripsisse. : Huius apologiae luce mirifice illustratur illa componendoru[m] dissidiorum ratio: fugaturque, & euanescit umbra illa, quam nuper lucifuga quaedam Thessalis Erichtho, ab inferis euocatam, in eundem Mathiam Bredembachium incitavit.

<https://hdl.handle.net/1874/406739>

2

MATHIAE

BREDEMBACHII

KERSPENSIS, APVD EMBRI-

CAM SCHOLAE MODERATORIS,

Apologia de eo, quòd quibusdã

visus est, in suo de disidiis in re-

ligione componendis libello,

acerbiùs in Martinum

Lutherum scri-

psisse.

HUIVS APOLOGIAE LVCE MI-

rificè illustratur illa componendorũ disidiorum

ratio: fugaturque, & euanescit umbra illa, quam

nuper lucifuga quædam Thessalis Erichtho, ab

inferis euocatam, in eundem Mathiam

Bredembachium incitauit.

COLONIAE,

Apud Maternum Cholinum,

Anno 1557.

MATHIAE
B A E D F M B A C H I I
A R A D E M B R I

*Epistolâ eâ que præfixa est secunda
editioni libelli huiusce authoris, de
dissidijs in religione cõponendis, nun-
cupatur & hæc etiam Apologia Illus-
trissimo principi ac Duci Iuliacen-
si, Cluensi, Montensi, Comiti Mar-
chie, ac Rauenspurgi, Domino in Ra-
uenstein, &c.*

MATHIAE
B A E D F M B A C H I I
A R A D E M B R I
A R A D E M B R I
A R A D E M B R I
A R A D E M B R I
A R A D E M B R I

APUD MATHIAE
A R A D E M B R I
A R A D E M B R I

MATHIAE²

BREDEMBACHII

KERSPENSIS, APVD EMBRI-

cam Scholæ moderatoris,

Apologia.

Vper, cùm de dissidiis
in religione ab aduer-
sario nostro & capitali
hoste diabolo, anno
ab hinc retrò quadagesimo exci-
tatis, atq; interea in immèsum au-
ctis, inciperem scribere, & rationẽ
inuestigare, qua hæc tandem ali-
quãdo post calamitates tã multas
atq; acerbas queant componi, nõ
ignorabam, viri ac fratres in Chri-
sto Iesu mihi charissimi, quantam
rẽ aggrederer: & quàm graue bel-
lum ego, dum vobis pacẽ studeo
comparare, cum hoste omnium
teterimo & crudelissimo susci-

A 2 perem

MATH. BREDENBACH.

Diabolus,
disfidiorū
author.

perem. Nam quemadmodum ille nihil aliud quærit iam tum ab ipso initio, quàm perniciem & exitum generis humani: neq; ignorat, nihil nobis esse perniciosius mutuis inter nos odiis atque disfidiiis: ideoq; ad hoc omnes suas artes, dolos, conatus, & machinationes explicat & versat assiduè, vt dississa ac disturbata pace, illa inter nos excitet: ita nullos homines acerbiùs odit, & persequitur grauiùs, quàm eos, qui sub illo Principe pacis domino nostro Iesu Christo militantes, ea quæ sunt pacis publicæ, hoc est, salutis omnium hominum, quærunt. In hos non solum sua ipsius exacuit, vibrat, atque cõtorquet spicula: nec solum suos immittit satellites, homines perditos, inimicos crucis Christi:

Pacis & pacificorum
hostis,

verum etiam miris quibusdam ar-
tibus per effossos cuniculos in illo
rū animos irrepit, qui alioqui non
sunt mali, imò etiam amantes pa-
cis, sed rerum ad pacem pertinen-
tium imperiti, vt & hos commo-
ueat aduersus sui amantissimos, &
pro ipsorum pace atque salute vi-
gilantes, excubantes, & cum ca-
pitum suorum periculo depu-
gnantes. His artibus nunc etiam
me per astutias incredibiles ador-
tus est: adeò vt etiam amicos me-
os & proximos meos huc incita-
uerit, vt aduersum me appro-
pinquauerint ac steterint. Sed
DEO Optimo Maximo laus,
honor, victoria, & gloria, qui
mihi tendiculas illius scelesti in-
dicauit, atque rationem mon-
strauit, vt illum suis retiis &

Artes &
versutia
diaboli.

MATH. BREDENBACH.

Incidit in
foueâ quâ
fecit.

laqueis capturus sim, & quemad-
modum olim Hercules Cerberû,
in omnium conspectum protra-
cturus. Attendite, quæso, viri fra-
tres, & precipite, quos ille verset do-
los, quos posuerit laqueos, quæ re-
tia tetenderit: & quàm dolosam
ad hæc apprehenderit occasionẽ:
atque magna cum voluntate ve-
stra videbitis hæc omnia in illum
ipsum scelestum conuersa, illum
suis ipsius laqueis mirabiliter ir-
ritum & captum. Scripsi in meo
de dissidiis componendis libel-
lo inter cætera de Martino Lu-
thero, per quem crudelissimus il-
le sic disturbauit Ecclesiæ pacem,
hæc verba: Hac fida adhuc graf-
fatur in terris, cùm ipse ardeat a-
pud inferos. Ex hoc verbo arri-
puit occasionem malignus ille,
excit

Locus in
calumniâ
raptus.

excitandi in me, non solum suos
 satellites, apertos hostes, verum-
 etiam ex amicis meis viros bonos
 ac simplices, vt putarent me hîc
 grauitè peccasse aduersus illud
 præceptum Domini, Nolite iu-
 dicare, & non iudicabimini: no-
 lite condemnare, & non con-
 demnabimini. Et aduersus il-
 lud, Mortuo non prohibeas gra-
 tiam. Sed Deus excæcauit illum
 perditum, vt non videret, quàm
 commodam mihi hic daret occa-
 sionem docendi simplices illos &
 imperitos, quæ sit illorum ver-
 borum genuina sententia: & quid
 ipsi debeant sentire de Lutero:
 & quomodo iudicare de omni-
 bus illis, qui factis Lutheri similia
 perpetraverint. Quibus omni-
 bus mirum in modum illustrabi-

Matt. 7.

Eccle. 7.

In ipsum
 calumnia
 torem cõ-
 uersus.

MATH. BREDENBACH.

tur illa profligandi illum dissidio-
rum authorem hostem : atque
dulcissimam Ecclesiæ pacem re-
cuperandi ratio , quam in meo
illo libello demonstraui . Quod
ad verbum Domini attinet , quo
ait , Nolite iudicare , nequaquam
ea fuit sententia Christi , vt nobis
omnem potestatem iudicandi ,
etiam de illis , quæ manifesta , &
nobis perspecta sunt , adimeret :
sed vt moneret , ne iudicaremus te-
mere , condemnantes ea quæ ne-
scimus , quo animo , qua causa ,
& in quem finem fiant : cū iustissi-
mis da causis in optimum finem
fieri queant . Hanc eius fuisse &
esse sententiam , nobis vel vnus
Augustinus luculentissimis verbis ,
atque adeo latè explicuit ac de-
monstrauit libro 2 . de sermone

Nolite iu-
dicare,
quomodo
intelligen-
dum.

quod si
sententia
de iustis
autem

Do-

Domini in monte, admonens
 in primis obseruare, ex qua occa-
 sione dixerit illa Dominus. Nā
 cū in fine capitis sexti dixisset,
 Nolite ergo solliciti esse in crasti-
 num, &c. ne quis hæc peruersa
 superstitione interpretando con-
 demnet eos, qui iustis laboribus
 comparāt, & frugali prudentia cō-
 seruant, vnde se ac liberos suos
 sustentent, & egenis incidente
 necessitate succurrant, quasi hæc
 vetuerit hoc præcepto dñs: ne q̄s,
 inq̄, sic interptaretur dictū, sta-
 tim subiecit, Nolite iudicare, &
 non iudicabimini: nolite condē-
 nare, & non condemnabimini:
 Hoc diuus Augustinus cōfirmat
 his verbis: Hoc loco nihil aliud
 nobis præcipi existimo, inquit,
 nisi vt ea facta, quæ dubiū est quo

Quæ dicit
 dicit in me
 hoc præ-
 ceptum
 præcipit

1567

A 5 animo

MATH. BREDENBACH.

Quæ du-
bia, in me-
liore par-
tem in-
terpreta-
nda.

1. Cor. 5.

animo fiant, in meliorem partem
interpretemur. Quod enim scri-
ptum est, Ex fructibus eorum co-
gnoscetis eos: de manifestis dictū
est, quæ non possunt bono animo
fieri: sicut sunt stupra, vel blasphem-
iæ, vel furta, vel ebrietas: & si
qua sunt alia, de quibus nobis
iudicare permittitur, dicente A-
postolo, Quid enim mihi de his
qui foris sunt iudicare? Nonne
de his qui intus sunt vos iudica-
tis? De genere autem ciborum,
quia possunt bono animo, & sim-
plici corde sine vitio concupiscen-
tiæ, quicumque humani cibi indif-
ferenter sumi, prohibet idem Apo-
stolus iudicari eos, qui carnibus
vescebantur, & vinum bibebant,
ab eis qui se ab huiusmodi alimen-
tis temperabant. Qui manducat,
inquit,

inquit, non manducantem non
 spernat: & qui non manducat, Rom. 14.
 manducantem non iudicet. Ibi
 etiam ait: Tu quis es qui iudicas
 alienum seruum? Domino suo
 stat aut cadit. De talibus enim re-
 bus, quæ possunt bono animo &
 simplici & magnanimo fieri, quã-
 uis etiam possint non bono, vole-
 bant illi cum homines essent in oc-
 culta cordis ferre sententiam, de
 quibus solus deus iudicat. Ad hoc
 pertinet etiã illud, quod alia loco 1. Cor. 4
 dicit, Nolite ante tempus iudica-
 re, quousq; veniat dominus, qui &
 illuminabit abscondita tenebrarũ,
 & manifestabit cogitationes cor-
 dis: & tũ laus erit vnicuiq; à Deo.
 Sunt ergo quedã facta media, quæ
 ignoramus quo animo fiant: quia
 & bono & malo fieri possunt, de
 qui-

S MATH. BREDENBACH.

quibus temerarium est iudicare,
maximè vt condemnemus. Ho-
rum autem veniet tempus, vt iu-
dicentur, cùm Dominus illumi-
nabit abscondita tenebrarum, &
manifestabit cogitationes cordis.
Hæc ibi August. ex quibus multa
discere possumus, omni loco ac tē-
pore vtilissima. Nostrâ hac, eheu-
nimium turbulenta tempestate,
videmus quàm plurimos, qui nō
solùm delectum ciborum ab Ec-
clesia ieiuniorū tēporibus præscri-
ptum, verumetiam ipsa ieiunia in
vniuersum repudiant: idq; adeò
nulla necessitate, nēpe quòd pro-
pter vel imbecillitatem corporis,
vel grauitatem laborum, vel alias
ob causas legitimas ea ferre non
possint: sed ex mera contumacia,
etiam in contumeliam Ecclesiæ
palàm

In ieiunio-
rum cōtē-
ptores.

palàm vescentes carnibus illis die-
 bus, quibus id vetuit Ecclesia: aliis
 autem diebus, quibus non ieu-
 nat Ecclesia, vescuntur piscibus.
 Hoc certè pessimo faciunt ani-
 mo: ideoque non effugient iudi-
 cium Dei. Alii verò vescuntur il-
 lis, quibus sentiunt sibi opus esse
 pro ratione valetudinis suæ, idque
 ex consilio vtriusque medici, vt
 dici consuevit, exponentes pasto-
 ribus animarum, sub quorum cu-
 ra viuunt, necessitatem suam, at-
 que huius rei pacem ab illis tan-
 quàm præpositis suis petentes. Hi
 adeò non peccant, vt etiam lau-
 dem mereantur, tum propter obe-
 dientiam, qua agnoscunt suos præ-
 positos, iuxta præceptum Apo-
 stoli Heb. 13. tū ppter rectū de deo
 patre nostro, & Ecclesia sponsa
 eius

Quibus ra-
 tionibus
 quibusli-
 bet uescē-
 dum.

AEquitas
Ecclesiae
in mandā
do ieiunia.

Mar. 2.

Qua pruden-
dentia v-
tendū, cū
videmus
aliquos ve-
sci contra
statutum
Ecclesiae.

eius, nostra matre, iudicium:
intelligentes & agnoscentes,
hanc ex voluntate sponsi, in spi-
ritu sancto ordinavisse ita de ieiu-
niis & constituisse, non ad per-
niciem, sed ad salutem filiorum
suorum, scientes idem sentien-
dum esse de ieiuno, quod Do-
minus dixit de Sabbatho. Sabba-
thum, inquit, propter hominem
factum est, & non homo prop-
ter sabbathum. Hoc rectum de se
ac sponsa sua Ecclesia iudicium
Deo gratissimum est. Nos autem
si tempore ieiunii fortè incida-
mus in aliquē, qui aliis vescatur
& habeat statutū Ecclesiae, neque
sciamus qua de causa ille hoc fa-
ciat, vtrū quòd cōtēnat mādātū
Ecclesiae, quod Salomō vocat le-
gem matris despiciere, an quòd
pro-

propter occultas causas, puta imbecillitatem corporis, aut simile aliquid opus habeat ita facere, iam charitas Christiana, tam ergo Deum patrē nostrum, & mandata eius, atq; Ecclesiam matrē, & huius legem, q̄ erga proximum nostrum, quem vescentem videmus, postulat, vt neq; temerē iudicemus, seu condemnemus vescentē, neq; quod facit temerē approbemus: sed nisi aliud recta ratione suadeant circumstantiæ, verecundē, placidē, & modestē significatio dāda est, siue ciuili aliquo, & charitatem redolente verbo, siue vultu non ad hostilem iracundiam, sed amicum dolorem composito, siue quacunq; ratione alia id pro conditione nostræ illiusq; personæ, cæterarūq; circumstantiarum,

rum, commodissimè fieri poterit, nobis non placere vim fieri mandato Ecclesiæ: & quod videmus, nos non sine dolore videre, donec rationem eius intellexerimus. Quonostro dolore animaduerso si ille motus, vltro nobis rationem facti sui aperiat, petens ne quid offendamur suo cibo: quò ratione valetudinis suæ ex consilio medici, aut etiã suo ipsius experimento, & cum pace sui pastoris vescatur: iam possumus etiam liberè laudare quod facit, & exhortari, vt in illa sana rectaque sententia perstans, ea quæ sibi sunt salutaria facere pergat. Nam quod Apostolus Paulus scribit Romanorum 14. Is qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem

Locus Epistolę ad Romanos interpretat'

ducantem nō iudicet, id nihil per-
 tinet ad eos, qui vel manducant,
 vel non manducant contra præce-
 ptum Ecclesiæ de ieiuniis: sed ad
 illius temporis Christianos, quo-
 rum plurimi erant in ea sententia,
 vt putarent non decere hominem
 Christianū tantum indulgere car-
 ni suæ, vt eā lautioribus cibis ac po-
 tibus, quales sunt carnes & vi-
 num, pascerent. Vnde Timotheus
 erat admonendus à Paulo, vt pro
 aquæ potu, modico vino utere-
 tur: & sancta illa martyr Blandi-
 na apud Eusebium libro 5. Histo-
 riæ Ecclesiast. cap. 1. per quæstio-
 nes torta vt confiteretur christia-
 nos vesci in suis sacris infantum vi-
 sceribus, respondit: quid putatis,
 ô viri, infantum visceribus vesci
 eos, qui ne mutorum quidem a-

MATH. BREDENBACH.

nimalium carnibus vescuntur? Ex
 quorum sententia etiam Prudētius
 in hymno ante cibum scripsit,
*Abfit enim procul illa fames,
 Cedibus ut pecudum libeat
 Sanguineas lacerare dapes.
 Sint fera gentibus indomitis
 Prandia de nece quadrupedum.
 Nos oleris coma, nos siliqua
 Fæta legumine multimodo
 Pauerit innocuis epulis.*

Qui hac religione à carnibus, vi
 no, ceterisq; lautitiis abstinebant,
 hos Paulus non vult sperni ab illis,
 qui quibuslibet vescebantur: neq;
 eos qui vescebantur, ab his qui per
 religionem abstinebant, iudicari.
 Sic etiamnum nos, qui libertate
 Christiana vtentes, vescimur car
 nibus (extra ieiuniorum duntaxat
 dies) non spernimus, sed vene
 ramur

ramur etiam religiosos monachos, & virgines monachas, in monasteriis suis perpetuò à carnibus abstinentes: neque illi nos iudicant libertate nostra vtentes. Nihil itaq; illa verba Pauli, ac ne Domini quidē verba quæ, sunt apud Euangelistam de non iudicando, pertinent ad Ecclesiæ statuta, de ciborum delectu temporibus solennium ieiuniorum indicto. Vnde Per contumaciã vescentes. si ille quem nos (vt paulò antè diximus) vetitis vescentem deprehenderit, gloriatur etiam in factu suo, & per ludibrium nos ad vescendum secum inuitans, conuitiis eos incessat, qui ieiunandi leges præscripserunt populo Dei, & supersticiosos papistas appellet eos, qui illorum legibus obtemperant, iam ipse prodit animi sui mali-

Maet. 18.

Etiā 7

3. Tim 5.

tiam: ideoq; recto & iusto iudicio factum illius iudicare & condemnare possumus, imò etiam debemus. Quod nisi fecerimus, participes efficiemur peccati illius. Corripendus est enim iuxta præceptum domini, principio inter te & ipsum solum: deinde, si te recusauerit audire, adhibito vno vel duobus. Quòd si etiam hos audire noluerit, deferendus est ad Ecclesiam. Hanc porrò si contempserit audire, iam per omnia iudicabis, & cõdemnabis eum tanquàm ethnicum & publicanum. Hęc est doctrina domini manifesta apud Euangelistam Mattheum. Et Paulus Apostolus grauissimè præcipit suo Timothæo, dicens, Peccantes coram omnibus argue, vt & ceteri timorem habeant. Idem in eodem

dem capite: Quorundam hominū peccata manifesta sunt, inquit, præcedentia ad iudiciū: quorundā autem sequuntur. Manifesta ea dicit (inquit Augustinus) de quibus clarum est, quo animo fiant. Hæc præcedūt ad iudicium, id est, quia si fuerit ista subsequutum iudicium, non est temerarium. Subsequuntur autem illa quæ occulta sunt, quæ nec ipsa latebunt tempore suo. Sic & de bonis factis intelligendum est. Nam ista subiunxit: similiter & facta bona manifesta sunt: & quæcunq; aliter se habent, abscondi non possunt. De manifestis ergo iudicemus: de occultis verò Deo iudicium relinquamus: quia & ipsa abscondi nō possunt, siue mala siue bona, cum tempus aduenerit, quo manifestentur.

De manifestis iudicandum.

tur. Ita D. Augustinus edisserit nobis præceptum illud Domini, Nolite iudicare. Idem in libro expositionis quarundam propositionum ex Epistola ad Romanos, propositione 79. ita scribit: Quod autem dicit, Tu quis es qui iudicas alienum seruū? ad hoc dicit, vt in his rebus quę possunt & bono animo fieri, & malo, iudiciū Deo dimittamus, nec audeamus de alterius corde, quod nō videmus, ferre sententiā. In his verò rebus, quę ita comprehenduntur, vt eas bono & casto animo non posse fieri manifestum sit, non improbatur si iudicemus. Itaque hoc quod de cibus dicit, quia ignoratur quo animo fiat, non vult nos esse iudices, sed deū, de illo autē nefario stupro, vbi vxorē patris sui quidā habuerit,

rit, præcepit debere iudicari. Nõ enim poterat ille dicere, bono animo se tam immane flagitiũ cõmississe. Ergo quæcunq; facta ita manifestatur, vt nõ possit dicere, Bono aĩo feci, iudicanda sunt à nobis: quæcunq; aut ita fiunt, vt quo aĩo fiant incertũ sit, nõ sunt iudicanda, sed seruanda iudicio dei, sicut scriptũ est, Quæ occulta sunt, deo: quæ autẽ palàm sunt, vobis & filiis vestris. Hęc ibi tam luculenter & grauius Augustinus, vt ego iam admiraturus sim, si quis tam sit cæcutientibus oculis, vt non videat, quàm nihil illud præceptum Domini pertineat ad me, de vita atque doctrina Martini Lutheri meam sententiam pronunciantẽ: cuius tum flagitiosissima vita, tum pestilentissima dogmata iam

De sceleribus Martini Lutheri, quod hæc toti mundo

sunt nota, nihil prohibet iudicare, præsertim cum iam sint condemnata,

per tot annos toti mundo innotuerunt: atque à tam multis doctissimis, probatissimis, adeoque sanctis viris: imò ab omnibus academiis, in quibus modò prisca illa, antiqua, & verè Christiana Ecclesiasticaque doctrina retinetur, sunt condemnata. Quinetiam condemnauit illum vnà cum doctrina sua, summus Ecclesiæ pastor, & ordinatione ipsius Christi supremus in terris iudex Leo Pontifex, eius nominis decimus, iudicio publico, non sua vnus, sed totius Senatus Cardinalitii, plurimorum Episcoporum, aliorumque doctissimorum virorum sententiis. Quæ cõdemnatio recepta & approbata est ab Imperatore Carolo Quinto, ac toto Imperio Noribergæ in Comitiiis Anno salutis

lutis 1520. Deinde etiam à generali
 Concilio Tridentino. Illi sunt qui
 condemnauerunt Lutherũ. Quo-
 rum sententiam si ego secutus il-
 lum pro cõdemnato habeo, & in
 ea condemnatione sine resipiscen-
 tia pœnitentiãq; mortuum, apud
 inferos ardere credo, an idcirco
 pecco aduersus præceptum illud
 domini, Nolite iudicare? Obsecro
 te Christiane lector, expende mi-
 hi hæc æquo, sapiẽti, ac recto iudi-
 cio, vtrum ille qui ratũ habet iudi-
 cium eorum, qui sedent in illis ca-
 thedris ac tribunalibus, qui iuxta
 ordinationem ipsius filij Dei do-
 mini nostri Iesu Christi supremũ
 locum in ciuitate dei obtinent, &
 quibus ipse filius Dei dixit, Qui
 vos audit, me audit: vtrum is, in-
 quam, qui horum iudicium ra-

Non q cõ
 demnans
 sed qui ab
 soluit Lu
 therum,
 peccat ad
 uersus p-
 ceptũ de
 non iudi-
 cando.

MATH. BREDENBACH.
tum habet, peccat aduersus illud,
Nolite iudicare: an illi potius, qui
cùm nullam habeant authenticam
cathedram, nullum legitimũ tri-
bunal, nullam ordinariã potesta-
tem iudicandi, præsertim in tali-
bus causis, tamen per seditiosam
quandam cõtumaciam absoluunt,
imò etiam præmio & honore di-
gnũ iudicant eum, qui propter plu-
rima, enormia, eademque toti
mundo nota crimina, codenatus
est ab illis tot atq; tantis iudicibus
ordinatione diuina ad iudicandum
constitutis: eaque ratione & con-
tumaci suo facto, ipsi semetip-
sos constituunt iudices illorum,
quorum iudicio ipsi ordinatione
diuina subiecti sunt, iudicium sibi
sumentes in suos iudices, imò ve-
rò (quod rectè admonet Diuus
Cy-

Cyprianus) in ipsum Deum, qui iudicia hæc ordinavit. Vtrum, inquam, hi peccant aduersus præceptum Domini de non iudicando, an ille, qui illorum, quos deus constituit iudices, iudicio, atq; in hoc ipso ipsius Dei iudicio acquiescit, præsertim cum videat illorum iudicium tot rationibus & scripturis irrefutabilibus, atque illius quem illi suo iudicio condemnauerunt, tot atq; tam manifestis tum vitæ tum doctrinæ peccatis comprobati? Quid autem dicemus, quod etiam ipsa tota Ecclesia Dei catholica in Oecumenicis cõciliis ea quæ fecit ac docuit Lutherus, iam ante multa secula condemnauit: condemnauerunt ipsi Prophetæ & Apostoli: condemnauit in his omnibus Deus ipse per spiritum suum,

Epistola,
lib. I.

Tota Ec-
clesia con-
demnauit
Lutherū,

MATH. BREDENBACH.

suum, qui semper in talibus iudici-
cibus loquitur, eorum iudicia gu-
bernans: ne videlicet non satisfiat
promissioni, quã fecit in deuterono-
mio, dicens, Qui iudicabunt ti-
bi iudicii veritatem. Hęc si non sa-
tis in meo illo libello de cõponen-
dis dissidiis demõstravi, demõstra-
bo hic copiosius & abundantius.
Est enim hoc omnino cognitu ne-
cessarium. Impossibile enim est,
vnquam fieri pacem in Ecclesia,
nisi Luthero cum sua doctrina nõ
solum cognito & condemnato,
verumetiam penitus extirpato.
Hoc si mihi nõ creditur, credatur
Luthero ipsi, scribenti ad Philip-
pum Melanthonem in epistola
consolatoria, cum hic esset Augu-
stæ in comitiis, Anno salutis 1530.
vt lib. 7. commentariorum refert

Frustrã
speratur
pax, dum
toleratur
doctrina
Lutheri,
ipso Lu-
thero te-
ste.

Ioan-

Ioannes Sleidanus. Ibi hæc sunt ipsius Lutheri verba, Quod ad conciliationem attinet, frustra speratur: Nec enim nos Pontificem loco deturbare possumus, neque vera doctrina, saluo Pontificatu incolumis esse potest. Hic verissima est eius propositio, qua dicit frustra sperari conciliationem. Impossibile enim est Lutheri doctrinã tot modis hæreticam & impiã, cum doctrina Ecclesiæ catholicæ conciliari. Ratio verò, quam ille subiungit bipartitam, priori sua parte etiam vera est. Quamdiu enim in his terris erit Ecclesia, tamdiu erit in ea Pontifex.

Huc neq; Lutherus, neq; vllus hæreticus deturbare poterit. Neq; enim potest esse aut fieri irritum verbum domini, quo dixit: Tu es

Petrus

Matth. 16p

MATH. BRĒDENBACH.

Petrus: & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et illud, Ego autem pro te oravi, vt non deficiat fides tua. Altera autem parte, qua dicit, neque vera doctrina saluo pontificatu incolumis esse potest, falsa est. Potuit autem & hæc vno duntaxat verbo permutato fieri vera, si pro eo quod dixit, vera, dixisset, nostra, suam videlicet doctrinam significans. Nam ad hoc ipsum Christus instituit pontificatum, vt explodatur doctrina falsa: vera autem incolumis conseruetur. Atque huius, cæterorumque quæ ad conseruandam pacem & vnitatem in Ecclesia pertinent, gratia, vult pontificatum permanere in ipsa Ecclesia, vsque ad consummati

mationem seculi. Et portæ inferi, inquit, non præualebunt aduersus eam. Hac ratione ego inductus, cum de componendis in religione dissidiis instituerem scribere, in primis necessarium esse iudicaui, demonstrare, qualis tum vita, tum doctrina fuerit illius hominis, qui nobis dissidia hæc excitauit: vt his cognitis & profligatis, locus detur paci & concordie constituendæ. Quemadmodum enim impossibile est, in ea Republica consistere pacem, in qua tolerantur seditio- num authores, qui etiam ex professo concitant imperitam plebem aduersus Consulem atque vniuersum Senatum ciuitatis: aut in ea domo, in qua faber aliquis aut fossor insur-
git

git aduersus Oeconomū domus,
 cui peregre proficiscens paterfamili-
 as commendauit curam & gu-
 bernationem domus atque totius
 familiæ: ita nullo modo fieri po-
 test, vt pax fiat in Ecclesia, dum illi
 tolerātur in ea, qui seditiosa doctri-
 na concitant populum aduersus i-
 psius Ecclesiæ summum pastore,
 & vniuersum illū ordinem, cui gu-
 bernatio eius diuinitus est com-
 mendata. Tales itaq; in primis ne-
 cessariū est iudicare, & cum sua do-
 losa seditiosaque doctrina ita de-
 scribere, vt ab omnibus cognoscā-
 tur. Quinetiam illorum finem de-
 monstrare necessarium est, vt alii
 videant & extimescant, formi-
 dentque patrare similia. Contur-
 bati sunt omnes qui videbāt eos,
 inquit Propheta Dauid, & timuit
 omnis

omnis homo. Et annunciauerunt opera Dei: & facta eius intellexerunt. Eiusdem iustitiæ est, benè merentes de republica ciues præmiis afficere, & euerfores reipub. suppliciis. Eiusdè incredulitatis & impietatis est, non credere Deo minanti supplicia impiis, & nõ credere eidè promittenti præmia piis. Est aut̃ disertissimis verbis expressa sententia Domini, Ioãnis quinto. Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectione vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectione iudicii. Et Matthæi 25. Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam. Et apud eundem 13. Colligite primùm zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum. Et Ioannis 15. Si quis in me non manserit, mitte-

C tur

MATH. BREDENBACH.

tur foràs sicut palmes, & arefcet: & colligent eũ, & in ignẽ mittent, & ardet. Ecce quid clarius his verbis dici potest? Qui nõ manet in Christo, mittetur foràs: præterea in ignẽ, & ardet. Quid est non manere in Christo? Quid aliud, quã non esse viuum & efficax membrum corporis Christi, quemadmodum palmes viuus ac fructifer ramus vitis? Quid autem aliud est corpus Christi, quã Ecclesia dei Catholica, cuius ipse est caput? Nonne hæc est caro eius? Nos autem sumus membra corporis eius, de carne eius, & de ofsibus eius, inquit ad Ephesios Apostolus. Qui igitur manet in Ecclesia, is manet in Christo: & qui in Ecclesia operatur bonum, is est palmes fructifer, dignus purgatione, vt copiosiore

In Christo
manere
quid.

Eph. 5.

fiorem fructum proferat. Qui ve-
 rò vel seipsum per hæreticam schif-
 maticamq; doctrinam ab hac se-
 parat, vt faciunt omnes hæretici
 & schismatici: vel qui propter fla-
 gitiosam vitam per eos qui clauces
 habent, ab ea excluduntur, quem-
 admodum Corinthius ille 1. Co-
 rinth. 5. (tametsi tales quidem nõ
 sine misericordia abscindit pien-
 tissima mater Ecclesia: sed potius
 ad pœnitentiam eos inuitat, tra-
 dens eos Satanæ ad interitum car-
 nis, vt spiritus saluus sit in die Do-
 mini nostri Iesu Christi, exemplo
 sponsi sui non optans mortẽ pec-
 catoris, sed vt cõuertatur & viuat:
 resipiscentes autẽ & reuertentes in
 gratiam recipit, vt Paulus illum
 2. Corinh. 2) vel per acediam nullũ
 fructum ferunt, vt ipse pater cœ-

203151

C 2 lestis,

MATH. BREDENBACH.

leftis, tanquàm industrius agricola, eos tanquàm inutiles palmites amputet ac tollat, hi non possunt manere in Christo. Quid igitur aliud restat, quàm vt resecti à vite, & collecti in fasciculos, mittantur in ignem & ardeant? Arca Noë quid aliud erat, quam typus Ecclesiæ Dei? Satis hoc indicat ille Princeps Apostolorum Petrus, & multis locis explicat Augustinus, & alii quàm plurimi. Quemadmodum igitur necesse erat perire omnes, qui non erant in illa arca, ita necesse est perire omnes, qui non manent in Ecclesia. Hinc est quod in libro de fide ad Petrum diaconum cap. 38. firmissimè credendū, nec vlla ratione dubitandum esse affirmat, non solum omnes paganos, sed etiam omnes Iudeos, hæreticos

Extra Ecclesiã nulli speranda salus.

1. Pet. 3.

reticos atq; schismaticos, qui extra
 Ecclesiam catholicam hanc finiūt
 vitam, in ignem æternum ituros.
 Et capite sequenti, eadem constā-
 tia affirmat, quemlibet hæreticū
 siue schismaticum in nomine pa-
 tris & filii & spiritus sancti bap-
 tizatum, si ecclesiæ catholicæ non
 fuerit aggregatus, quantascunque
 elemosynas fecerit, et si pro chri-
 sti noīe etiā sanguinē fuderit, nulla
 tamē ratiōe posse saluū fieri. Quòd
 si quis obiiciat, eum librum non
 esse Augustini, cum hoc nihil opus
 est contentionem suscipere ad cō-
 firmandum id quod hic agimus:
 cum in aliis libris quàm plurimis,
 qui extra omnem controuersiam
 sunt eius, eandem sententiam de-
 fendat. Sed adeò nobis vbiq; sunt
 obuia de hac re tum ipsius scriptu-

NON

C 3

ræ di-

MATH. BREDENBACH.

ræ diuinæ, tum sanctorum Patrum
testimonia, vt ne ipsi quidem ad-
uersarii audeant negare, extra Ec-
clesiam nemini sperandam esse sa-
lutem. Apologiæ confessionis Au-
gustanæ hæc sunt verba: Neque
verò promissio salutis pertinet ad
illos, qui sunt extra ecclesiam chri-
sti. Idcirco hac quidem parte in-
ter nos conuenit: in controuer-
siam autem subit, quæ sit Eccle-
sia vera. Hanc enim nos nobis,
isti verò sibi vendicant. Atque
hæc iam tanta est controuersia, vt
vix integro volumine videatur
explicari posse. Nobis autem com-
pendio est opus. Quanquam ve-
rò in libello de componendis dis-
sidiis nos ita eam descripsimus, vt
non putauerimus, quemquã fore
tam stupidum, qui ita descriptam
non

Quæ sit ve-
ra ecclesia

non esset facile agniturus, tamen cum ea nos opinione falsos esse videamus, studebimus hic etiam clarius eam demonstrare. nam quod nonnulli somniant, eam esse inuisibilem, illa est plane diabolicapersuasio, qua tartareus ille hostis miseris in desperationem abducit, quasi non possint inuenire eam, ad quam confugiant, ut salui fiant.

Imò ciuitas est regis magni, cuius fundamenta sunt non in obscura aliqua valle, ut non possit videri aut inueniri, sed, ut de ea cecinit David, in montibus sanctis, ut etiam ab alienigenis, Tyro, & populo Aethiopi videri, inueniri, & adiri possit. Non potest, inquit dominus, ciuitas abscondi supra montem posita. Abeant igitur isti quò digni sunt cum sua illa inuisibili

Psal. 36.

Matt 51

sibili Ecclesia. Nos credimus in Deum patrem, & in vnigenitum filium eius Iesum Christum, & in spiritum sanctum. Deinde credimus Ecclesiam sanctam catholicam, non occultam, & in obscuro aliquo angulo absconditā: sed super montem ædificatam, vt sit omnibus conspicua. Hanc nostri doctores nobis rudibus definiunt atque describunt hoc modo: Ecclesia est cunctorum Christifidelium congregatio: pro qua Christus in carne cuncta & fecit & pertulit, vt eam sanctificaret, teste Apostolo Ephes. 5. in qua vna est fides, vna cōcors & consonans fidei doctrina, eadem per totam hanc Ecclesiam sacramenta, eorundemq; eadem administratio: vnitas spiritus in vinculo pacis: in qua omnes

sc

Eccle siæ
definitio.

se tanquam vnius corporis mem-
 bra, mutuis officiis sufferunt, idq;
 per charitatem, iuxta doctrinam
 Apostoli Ephes. 4. Charitatem,
 inquam, quod verbum Apосто-
 lus identidem repetit & inculcat.
 Hæc enim est vinculum illud per-
 fectionis, ac veluti neruus, quo so-
 lo membra corporis huius inuicē
 connectuntur. Charitas est, quam
 nemo extra Ecclesiam habere po-
 test. Vnde diuus Augustinus con-
 tra Cresconium grammaticū lib.
 2. cap. 13. dicit, baptismum quidem
 sacramentum esse nouæ vitæ ac sa-
 lutis æternæ: sed quem multi ha-
 beant non ad vitam æternam, sed
 ad poenam æternā, non benè vten-
 tes tanto bono. Charitatem verò
 sanctam, inquit, quæ est vinculum
 perfectionis, nemo potest habere

Charitas.

per se
... ..

MATH. BREDENBACH.

nō bonus: nemo qui habet potest
esse vel schismaticus vel hæreticus.

1. Cor. 13.

Charitas authore Apostolo, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Neque alia est ratio, quòd tam multi ab Ecclesia deficiunt, quàm quòd à charitate exciderunt. Nolunt tolerare

Tolerandi mali.

malos, quos semper ab initio mundi charitas toleravit in Ecclesia: atque ideo prætextu zeli iustitiæ sequebantur se ab Ecclesia: & fiunt multo sceleratiores illis, quorum scelera negant se ferre posse in Ecclesia. Audiant hi diuum Augustinum in epist. 162. ad episcopos aliquot Donatistarum ita scribentem: Et obiiciuntur nobis, inquit, crimina malorum hominum, non nostra, sed aliena, & ipsa partim incognita: quæ si etiã vera & præsentia videre-

deremus, & zizaniis propter frumenta parcentes, pro unitate toleraremus, nō solum nulla reprehensione, sed etiam non parua laude nos dignos diceret, quicumque scripturas sanctas non corde surdus audiret. Tolerat Aaron multitudinē idolū exigentē & fabricātem & adorantē. Tolerat Moyse aduersus deum tot millia murmurantia, & totiēs offendentia sanctū nomen eius. Tolerat Dauid Saulē persecutorē suū, sceleratis moribus cœlestia deserētē, magicis artibus inferna quærentem, occisum vindicat, Christū etiā domini propter sacramentum venerandæ unitiōis appellat. Tolerat Samuel nefandos filios Heli, peruersos filios suos, quos popul⁹ quæ tolerare noluit, diuina veritate accusatus, diuina seuerita-

MATH. BREDENBACH.

seueritate correptus est. Tolerat denique ipsum populum superbum contemptorem Dei. Tolerat Esaias, in quos tam multa vera crimina iaculatur. Tolerat Hieremias, à quibus tanta perpetitur. Tolerat Zacharias phariseos & scribas, quales illo tempore fuisse scriptura testatur. Scio me multos pretermisisse, legant qui volunt, legant qui possunt eloquia cœlestia, inuenient omnes sanctos Dei seruos & amicos semper habuisse, quos in suo populo tolerarent, cum quibus tamen illius temporis sacramenta communicantes, non solum non inquinabantur, sed etiam laudabiliter sustinebant, studentes, sicut ait Apostolus, seruare unitatem spiritus in vinculo pacis. Attendant etiam post Domini ad-

Ephes. 4.

ni aduentum, vbi multo plura hu-
 ius tolerantia per totum orbem
 inueniremus exempla, si omnia
 scribi, & in authoritatem redigi
 potuissent: tamen hæc ipsa quæ
 habemus aduertite. Tolerat ip-
 se Dominus Iudam, diabolum,
 furem, & venditorem suum: si-
 nit accipere inter innocentes di-
 scipulos, quod fideles nouerunt p-
 cium nostrum. Tolerant Apo-
 stoli pseudoapostolos, & inter sua
 quærentes, non quæ Iesu Christi.
 Paulus non sua quærens, sed quæ
 Iesu Christi cum gloriosissima to-
 lerantia conuersatur. Postremo,
 quod paulò antè commemora-
 ui, diuina voce laudatur sub an- Apoc. 20
 geli nomine præpositus Ecclesiæ,
 quod cum odisset malos, eos ta-
 men tentatos & viuentes pro no-
 mine

MATH. BREDENBACH.

nomine domini tolerauit. Ad sum-
mā seipfos interrogent: Nonne to-
lerātur ab eis cedes & incendia Cir-
cūcellionum, ueneratores præcipi-
tatorum vltro cadauerū, & sub in-
credibilibus malis vnius Optati p-
tot annos totius Africæ gemitus?
Parco iam dicere singulorum per
Africam regionem & ciuitatum
& fundorum tyrannicas potesta-
tes, & publica latrocinia. Melius
enim vobis hæc vos ipsi dicitis, si-
ue in aurem, siue palam, sicut libi-
tum fuerit. Quocunq; enim ocu-
los verteritis, occurret quod dico,
vel potius quod taceo: neq; hinc
istos quosibi diligitis accusamus.
Nō em̄ nobis displicēt, quia tolerant
malos, sed quia intolerabiliter ma-
li sunt propter schisma, propter al-
tare contra altare, propter separa-
tio-

tionē ab hæreditate Christi toto
 orbe diffusa, sicut tãto antè p̄mis-
 sa est: violatã pacē, conscissam vni-
 tatē, iterata baptismata, exufflata
 sacramēta, quæ in sceleratis quoq;
 hominibus sancta sunt, plangim⁹
 & lugemus. Quæ si parui pendunt,
 intueantur exēpla, quibus demō-
 stratum est, quanti hæc pependerit
 Deus. Qui fecerunt idolum, vsita-
 ta gladii morte perempti sunt: qui
 verò schisma facere voluerunt, hia-
 tu terræ principes deuorati, & tur-
 ba cōsentiens igne consumpta est.
 Diuersitate pœnarū diuersitas ag-
 noscitur meritorū. Hęc ibi August.
 Quē locū idcirco integrū ascripsi,
 quòd in eo videre sit ad viuum eti-
 am expressum exemplar eorū, quæ
 nostra Germania per hosce annos
 perpeffa est: quorum vtinã habea-
 mus

mus finem. Vitia & peccata Curie Romanæ, aut etiam summorum pontificum quis vnquam vir bonus probauit? quis defendēda suscepit? imò quis non cum summo animi sui dolore vel vidit vel audiuit? Quã grauius ea diuus ille Bernardus duabus illis concionibus, quas in libello de componendis diffidiis indicauimus, deplorat? Et tamen illos quantumuis malos, tolerandos nobis esse censet, dum tolerat illos Deus. Græcia noluit illos tolerare: & nunc cogitur tolerare Turcam. Expendamus obsecro, quãta per hosce quadraginta Germanicis annos tolerauit nostra Germania, postquam incitata à Martino Lutthero, recusauit tolerare regnum Pontificis, (sic enim istis placet appellare) Innumera miserorum rusticorum-

Exemplū
Græcorū.

Germanicis

sticorum millia cęsa sunt, Clarissimi
 mi totius Germanię principes ca-
 pti sunt. Quàm multi & quanti
 Principes in vno ciuili prelio ceci-
 derunt? Quoties inter hęc omnia,
 dulcissima hęc patria nostra incen-
 diis conflagrauit, & inundauit san-
 guine? Quæ verò nobis tot atque
 tantorum malorum extitit causa?
 Quæ alia, quàm quòd scelestissi-
 mi illius seditiosis persuasionibus
 decepti, nolimus imitari exēpla
 sanctorum illorū, quos illic nobis
 commemorat Augustinus, in to-
 lerandis dispēsatoribus mysterio-
 rū Dei, prætexentes interim zelū
 iustitię, & tamē interea summa cū
 iniustitia bonos pariter cum ma-
 lis, iustos cū iniustis crudelissimè
 persecutes, cum Domin^o noster
 Iesus Christus, cuius nomine tātō: Exemplū
ip^si^o Chri-
sti.

D pere

MATH. BREDENBACH.

pere gloriamur, cuius Euangeli-
um tam inflatis buccis vbiq; cre-
pamus atque iactamus, impios
Pōtiffices, Caiapham, Annam, to-
tumq; illud cōncilium tanta cum
patientia tolerauerit, vt se etiam
iniuftiffimo illorum iudicio iudi-
candum permiferit? Quandiu sta-
bat cathedra Moyfi, tamdiu vo-
luit tolerari eos, qui in illa fede-
bant: neque tolerari tantum, ve-
rum etiam omnia quæ impera-
rent, fieri. Super cathedram Moy-
fi, inquit, federunt fcribæ & pha-
rifæi: omnia ergo quæcunque di-
xerint vobis, feruate & facite. Ea
cathedra iam remota, erexit ca-
thedram Petri, quem fibi fecit suc-
cefforem feu vicarium in pascen-
dis ouibus fuis, hoc eft, regenda
Ecclefia. Quemadmodum igitur
tur

Matt. 23.

tur tunc capitale erat, ac scelus
 morte piandum, si quis superbiif-
 fet, nolens obedire sacerdotis im-
 perio, (moriatur, inquit, homo il-
 le, & auferes malum de Israël) ita
 certè iam crimè capitale est, & pro-
 pter quod quis tanquam putridū
 membrum à corpore Christi rese-
 candus est, & tanquam inutilis pal-
 mes à vite amputandus, si super-
 biens nolit obedire imperio illius
 sacerdotis, qui sedet in cathedra
 Petri. Vt enim ea quæ iam dixi-
 mus de Ecclesia breuiter colliga-
 mus, cum hæc sit cunctorum Chri-
 stifideliū cōgregatio, ab ipso Chri-
 sto sanctificata, in qua vna fides, v-
 na cōcors & cōsonans fidei doctri-
 na, eadē sacramēta, eorundēq; ea-
 dē administratio, vnitas spiritus in
 vinculo pacis, oībus se mutuò ferē
 D 2   tibus

Deut. 17.

Ecclesie
 definitio
 repetitur,
 ad cōstitu-
 endū pro-
 positionē
 maiorem.

MATH. BREDENBACH.

- tibus per charitatem, domus Dei,
 cui ipse Christus suū præfecit oeco-
 nomum, formans eū amplissimis
 promissis, si benè præsit: grauissi-
 mis autem minis territās, si malè,
 vt videre est Lucæ 12. Ouile Chri-
 sti, cui pastorem præfecit dicens:
 Pasce oues meas: Ciuitas Dei, cui
 præfecit cōsulem, dicens: Tibi da-
 bo clauēs regni cœlorum, addens
 huic senatum cum authoritate ple-
 nissima, dicens, Qui vos audit,
 me audit, & qui uos spernit, me
 spernit: cum, inquam, hæc sit ve-
 rè Christi sancta & Catholica Ec-
 clesia, sponsa Christi, Qui habet
 sponsam, inquit, sponsus est: vna
 caro cum Christo, os ex ossibus
 Christi, columna & firmamen-
 tum veritatis: nonne qui hanc ta-
 lem deserit, huius fidem abnegat,
 huius

Ioan. 21.

Matt. 16.

Luc. 10.

Ioan. 3.

Eph. 5.

Gene. 2.

1. Tim 3^m

huius doctrinā impugnat, huius sacramenta contemnit, negat, & si qua ex eis agnoscit, eorum tamen administrationē nō dignat̄ ab ipsa Ecclesia recipere, sed ip̄e sibi diuersam pro sua seditiosa libidine fingit, impiè detorquens eò dolosis interpretationibus diuinæ scripturæ verba: qui discisso vinculo pacis, & factō seditioso schismate, oeconomū domus, pastorem ouium, Consulem, & vniuersum Senatum ciuitatis plusquam hostiliter impugnat: qui hæc facit, vtrum ego hunc habebō pro palmitē vitis, an pro apro vastante vineam, & singulari aliqua fera depascente eam? vtrum pro membro corporis Christi, an pro Antichristo: vtrum in tantis sceleribus mortuum credā regnare in cœlo cū Chri

Psal. 79.

MATH. BREDENBACH.

sto, an apud inferos ardere cum Plutone? Metiamur quæso hac mensura, ad hanc regulam exigamus istum lapidem, & videamus, utrùm magis conueniat ædificio ciuitatis Dei, an portæ infernalis, quæ militat aduersus hanc ciuitatem? Sed Deo gratias, qui promisit nobis victoriam, & scimus veracem esse in promissis, vt illa tartarea nihil possit aduersus hanc nostram cœlestem. Putabam me in priore libello satis demonstrasse scelera Lutheri.

Quando verò id ab istis non recipitur, experiamur denuò. Diximus, in Ecclesia DEI catholica esse vnã fidem, iuxta verbum Apostoli Ephes. 4. de eademque fide concordem consonantemque doctrinam, iuxta præceptum

Jacobi

Iacobi Apostoli. Nolite plures Iacob. 3.
 magistri fieri fratres mei. Magi- In prolo-
 stros autem tunc plures fieri exi- go Retra-
 stimo, inquit Augustinus, cum stationū.
 diuersa, atque inter se aduersa
 sentiunt. Cum verò idipsum di-
 cunt omnes, & verum dicunt,
 ab vnus veri magistri magisterio
 non recedunt. Quod quanti
 momenti sit in Ecclesia, intelli-
 gens Apostolus Paulus, ita scripsit 1 Cor.
 ad suos Corinthios: Obsecro au-
 tem vos fratres per nomen Do-
 mini nostri IESV CHRISTI,
 vt idipsum dicatis omnes, & non
 sint in vobis schismata. Et ad Phi-
 lippenfes 2. Implete gaudium me- Philip. 2.
 um, vt idem sapiatis, eandem cha-
 ritatem habentes, vnanimis, id-
 ipsum sentientes, nihil per con-
 tentionem, neq; per inanē gloriā:

MATH. BREDENBACH.

Pfal. 133.

sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitantes. Dauid in Psalmo cecinit, Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, & c. His atq; aliis quàm plurimis sacrae scripturae locis commendatur nobis vnitas fidei, atq; doctrinae concordia in Ecclesia Dei. Iam verò, quàm longè hac parte recesserit ab Ecclesia Martinus Lutherus, illi nouerunt, qui dogmata eius contulerunt cum doctrina & sententiis omnium Patrum, sanctorum doctorum, atq; totius Ecclesiae iam tum ab ipsis Apostolorum temporibus. Dixi, & iterum iterumq; dico, inter illas notas, quibus Ecclesia Christi differt ab Antichristi & malignantium ecclesiis, hanc

*Attexitur
maior.*

hanc esse vnam, eandemque præcipuam, quòd in Ecclesia Christi est vnà fides, iuxta verbum Apostoli Ephes 4. & vna doctrina, iuxta verbum eiusdem ad Philippē. 2. & I. Cor. 1. vt id ipsum dicatis, & non sint in vobis schismata. Neq; hæc fides atque doctrina est noua, nuper inuenta, & per subdolas falsasq; diuinæ scripturæ interpretationes ab hominibus inquietis & seditiosis excogitata, & aliàs alia: sed antiqua, authentica, ab ipsis Apostolis Iesu christi accepta, iuxta verbum eiusdem Galat. 1. Sed licet nos, aut angelus de cœlo euangelizet vobis præterquam quod euāgelizauimus vobis, anathema sit. Et 2. Thessalon. 2. Itaq; fratres stante: & tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per

Fide vna.

Antiqua.

MATH. BREDENBACH.

stolam nostram. Et eiusdem ter-
 tio: Denunciamus autem vobis
 fratres in nomine domini nostri
IESV CHRISTI, vt sub-
 trahatis vos ab omni fratre am-
 bulante inordinatè, & non se-
 cundum traditionem, quam ac-
 ceperunt à nobis. His atque hu-
 iusmodi alijs multis commen-
 dat nobis vnitatem fidei & do-
 ctrinæ: & in hac ipsa virilem planè
 grauitatem & constantiam: no-
 lens nos fluctuare tanquam par-
 uulos, & circumferri omni ven-
 to doctrinæ, in nequitia hominū,
 in astutia ad circumventionem er-
 roris. Vt autem in hac vnitatem fi-
 dei, atque doctrinæ concordia cō-
 stantes permanere possimus, tu-
 ti atque securi ab omni errore
 ac deceptione, Dominus noster
 Iesus

Quib' mu-
 nimentis
 Deus vni-
 tatem fi-
 dei, ac do-
 ctrinæ cō-
 cordiam
 munie-
 rit.

Iesus Christus, cùm ipse iam ascen-
 disse in cœlum, dedit nobis suos
 legatos & vicarios, à quibus eam
 disceremus. Audi enim ad Ephe- Ephes. 4.
 sios scribentem Apostolum: Et
 ipse dedit quosdam quidem Apo-
 stolos, quosdam autem prophe-
 tas, alios verò Euangelistas, alios
 autē pastores & doctores, ad con-
 summationem sanctorum, &c.
 Atque hi sunt illi montes sancti,
 in quibus fundamenta Ecclesiæ
 suæ posuit Deus, teste Psalmogra-
 pho, cùm ait: Fundamenta eius in
 montibus sanctis, Psalm. 86. Hi
 sunt, quorū labia iuxta Malachiæ Malach. 2
 verbum, custodiunt scientiam, &
 ex quorū ore iubet nos legē req̄re Symbolū
Apostoli-
cum.
 re. Iā verò hi, quos ille nobis sic de-
 dit harū rerū doctores, summā to-
 tius fidei redegerūt in admirabile
 quod:

MATH. BREDENBACH.

quoddam compendium, duodecim articulis, verbis paucissimis, doctrinam omnium amplissimã complexi. Veruntamen sapienter & fideliter admonet nos Augustinus in lib. de fide & Symbolo Cap. 1. sub ipsis paucis verbis in Symbolo constitutis, plerosque hæreticos venena sua occultare conatos esse: quibus & resistit diuina misericordia, inquit, per spirituales viros, qui catholicam fidẽ non tantum in illis verbis accipere & credere, sed etiam Domino reuelante intelligere atque cognoscere meruerunt. Quamobrem nequaquã satis est ad probandum, quòd aliquis habeat vnam eandemque cum Ecclesia catholica fidem, si eadem hæc Symboli verba cum Ecclesia recitet. Hoc enim nostra hac
ætate

etate faciunt omnes illæ sectæ, quæ non solum ab Ecclesia catholica, sed etiam à se inuicem in fide magnopere dissentiunt. Vnitas fidei non in verbis, sed verborum virtute sita est. Qui hanc pariter intelligunt atque recipiunt, hi sunt, in quibus verè est vna fides. Hoc quo clarius intelligatur, percurramus Symbolum illud, & videamus, vbi Martinus Lutherus vim eius abnegarit, cum tamen professus sit verba. Septè prioribus articulis comprehenditur ea fidei pars, qua credimus in Deum patrem, & vnigenitum filium eius Iesum Christum. Videndum est itaque, quomodo in patrem & filium credat Ecclesia, & quid se horum beneficio credat consecutam. Nisi enim hoc agnito, in neutrum ve-

rè

Vnitas fidei in quo sita sita.

Fides Lutheri ad regulam Symboli examinata.

MATH. BREDENBACH.

Credere
in Deum
quid sit.

rè quis credere potest. Tametsi enim nonnunquam scriptura diuina hanc loquendi figuram, qua dicimus nos credere in Deum, non nihil laxare videtur, latiusque extendere, propriè tamen significat credendo amare, credendo diligere, credendo in Deum ire, & eius membris incorporari, authore Augustino in Euangelium Ioannis, tractatu 29. Is igitur verè credit in Deum patrem, & in vnigenitum filium eius Iesum Christum, qui non solum hoc credit, quòd pater genuit filium, verùm etiam quòd per hunc ipsum filium vti nouum Adamum, etiam nos homines, ex vetere illo Adamo infeliciter generatos, sibi regenerauit filios, nobis factus pater, nos hæreditatis regni sui cum illo

illo vnigenito faciens consortes,
 ex p̄ditis recuperatos, ex mortali-
 bus, imò iã mortuis immortales,
 ex hoĩbus deos: & per hanc fidem
 amore accenditur rapiturq̄; tum
 in illum ipsum talem patrē, tum
 in vnigenitum illum filium, per
 quē hęc omnia perfecta sunt, tum
 in cæteros suos fratres, intelligens
 se iam in his ipsis amandis venerã
 disq̄ue ipsum patrem & filium
 eius vnigenitum amare ac vene-
 rari, iuxta illud, Amen dico vo-
 bis, quàm diu fecistis vni de his fra-
 tribus meis minimis, mihi fecistis.
 Fides itaque Ecclesiæ Catholicæ
 hęc est, credere in Deum patrem
 omnipotētē, &c. hoc est, agnosce-
 re, quòd deus omnipotens sit pa-
 ter, nò solū illiº vnigeniti sui filii, ve-
 r̄uetiã noster, & quod incõprehen-
 sibili

Mat. 25.

MATH. BREDENBACH.

sibili & inexplicabili quodā amo-
 re nostri, pulcherrimam hanc cœ-
 li terræq; machinam condiderit,
 eandemq; ad nostram vtilitatem
 & salutem gubernet. Quæ fides
 mirabilem quandam beatissimã-
 que securitatem & libertatem in
 hominibus gignit, vt abiectis curis
 ac sollicitudinibus huius mundi, to-
 ti ferantur & absorbeantur in De-
 um, scientes talem patrem nun-
 quam permissurū esse, vt aliquid
 rerum bonarum desit illis filiis,
 quos tam inenarrabili amore cõ-
 plectitur. Hæc est illa fides, in qua
 testimonium consecuti sunt ma-
 iores illi, quorum longum catalo-
 gum contexit Apostolus Hebr. II.
 & sine qua impossibile est placere
 Deo, vt ibidem inquit. De hac fi-
 de dicit Ioannes: Hæc est victoria
 quæ

Obserua
 hic, vnde
 habeat o-
 riginē su-
 am inuo-
 catio san-
 ctorum,

2. Ioan. 5.

quæ vincit mundum, fides vestra.
 Quanta verò sit huius victoriæ di-
 gnitas atque foelicitas, intelligere
 est ex eo quod ait in Apocalypsi,
 Qui vicerit, dabo ei sedere mecū Apoc. 31
 in throno meo: sicut & ego vici,
 & sedi cum patre meo in throno
 eius. Ecce quæ potest esse dignitas
 maior in cœlo & in terra, q̄ cum
 rege ac Domino cœli & terræ se-
 dere in regio illo throno, in quo
 ipse sedet, vnà cum Deo patre?
 Hæc fuit optimi illius patris volū-
 tas optima, vt sic exaltaret eos,
 quos tartareus ille Satan malitio-
 sis illis dolis suis deceptos, in extre-
 mas miseras deiecerat. Hæc etiam
 fuit optimi filii voluntas optima,
 vt seipsum ad hoc perficiendum
 impenderet. Vnde aditurus sup-
 plicium crucis, pro eis inuocat pa- Ioan. 17.
 trem,

MATH. BREDENBACH.

trem, inter alia multa sic dicens:
 Et pro eis ego sanctifico meipsum,
 vt sint & ipsi sanctificati in veri-
 tate. Et paulò pòst: Et ego cla-
 rritatem quam tu dedisti mihi de-
 didisti eis. Item: Pater, quos dedisti
 mihi, volo vt vbi sum ego, & il-
 li sint mecum. Hæc credere ita
 à Deo patre, per vnigenitum eius
 filium Iesum Christum esse perfe-
 cta, est verè credere in Deum pa-
 trem, et in Iesum Christum filium
 eius vnicum. Hæc fides perducit
 ad iustitiam: & huius confessio pa-
 rit salutem, iuxta verbum Apo-
 stoli, Corde creditur ad iustitiam,
 ore autem cõfessio fit ad salutem.
 Fides, inquam, qua credimus in
 Deum patrem, tanta pro nobis
 filiis suis operatum: & in Iesum
 Christum filium eius vnicum, per
 quem

quem hæc est operatus: confessio autem, qua hæc tanta beneficia confitemur, prædicamus, verbis, operibus, & quibuscunq; modis possumus celebramus. Propterea cœlū & terram creavit pater, vt scditaret & exaltaret genus humanum. Propterea incarnatus est, passus est, & cœtera quæ per ordinē p̄currūt in simbolo, opatus est filius. Hæc fuit illi omniū illorū causa, hic scopus, hic nobis tātorū operum fructus. Voluit induere naturā nostrā humanā, vt nos indueret natura sua diuina: voluit fieri hō, vt nos efficeret deos, nō iā ex sanguinib⁹, inqt̄ Ioēs, neq; ex volūta-
IOAN. I. te carnis, neq; ex volūta-
 te viri, sed ex deo natos. Pro nobis paup̄ fact⁹ est, vt nos bonis regni sui cœlestis scditaret, faciens nos hæredes patris

MATH. BREDENBACH.

fui, suos autem cohæredes. Ea hæ-
 reditas iam quidem nobis parata
 est, nondum tamen eam nos qui
 adhuc peregrinamur in his terris,
 possidemus: sed per huius mundi
 desertum, per varias tentationum
 & erumnarum afflictiones, ad eã
 pertendimus. Ad illos autem qui
 iam possident eam, qui victoria
 potiti, vna cū Christo in illo thro-
 no regio resident, assiduè clama-
 mus, vt nos suffragiis suis adiuuēt:
 vt subueniant nobis, quia credi-
 mus hoc illos iam posse, potentia
 hac illis per Iesum christum incars-
 natum, passum, rediuiuum, & ad
 dextram patris collocatum para-
 ta. Ecce, hoc est verè credere in Ie-
 sum Christum, natum ex Maria
 virgine, &c. credere quod sua nati-
 uitate, passione, resurrectione, &
 ascen-

ascensione tantã dignitatem, gloriam, & potentiam comparavit electis suis: atque de his tantis beneficiis illum cum Deo patre, & spiritu sancto laudare, glorificare, cum gratiarum actione benedicere: & effulis ad illos ipsos quos ita exaltauit, precibus & hymnis, declarare nos nihil dubitare, sed firmissima fide tenere, quòd hæc ita se habeant, hoc est, ore confiteri fidem ad salutem. Iam quaero, vtrùm hoc sit nomen Christi obscurare, an illustrare? Credere, inquam, quòd genus humanum beneficio Christi sic deificatũ sit: atq; hanc fidem inuocando & implorando patrociniũ & auxiliũ ita deificatorum declarare, hoc cenne est nomen, ac beneficium eius obscurare? Equidẽ puto, non pos-

MATH. BREDENBACH.

se illud alia ratione magis illustrari, magis sanctificari, & gloriosius prædicari. Si quis sciat aliquem regi aut principi alicui ob insignes virtutes esse charissimū, & ad summas in regno dignitates euectum, & opibus amplissimis auctum: atque hunc talem, eò quòd tantus sit apud regem, veneretur, colat, obsecret etiam, vt se tum patrocinii regi commendet, tum opibus, quibus ditatus à rege sit, in suis necessitatibus adiuuet: hiccine regis gloriam his rationibus obscurauerit, aut vlla iniuria regem affecerit? Nemo tam demens est, qui hoc dixerit: quū nihil aliud ille, quàm dona regis, & regē ipsum in tali regis amico veneretur. Qui porrò veneratur aliquem, eò quod sit regi charus, quanto magis is veneratur regem

gē ipsum? Atq̄ planè se hoc modo res habet, imò etiã multò magis, in christo, ac sanctis Apost. martyrib⁹, cæterisq; amicis christi. In his em̄ nullus est fucus, nullus dolus, nulla simulatio, nulla deceptio: sed syncerissima certissimãq; oïa: adeo vt ipse rex christus sibi oïa fieri interpretetur, quæ fiūt illis amicis suis: ac vicissim amici oïa referāt ad gloriam & honorem regis sui: cùm in rebus humanis, in aulis regum ac principum sepe dolus, impostura, perfidia, & hypocrisis hæc vitiet. Cum itaq; Ecclesia Dei catholica, docta non solum à spiritu sibi diuinitùs dato, vt se doceat omnem veritatē, verùm etiam clarissimis diuinę scripturæ verbis, vt iam vidimus, credat firmissimè, p̄ incarnationē, natiuitatē, passionē, mor-

MATH. BREDENBACH.

tem, resurrectionem, & ascensionem Christi, genus humanum sic esse exaltatum ac deificatum, cum summa gratiarum actione Deum in his, qui iam gloriam illam & maiestatem consecuti sunt laudat, & ipsos in Deo, cum inuocatione & imploratione opis ac patrocinii, donec & ipsa in hac militia victrix, eodem quod illi iam peruenerunt, perueniat. Hæc fides totius Ecclesiæ catholicæ effecit, quod ab eo tempore, quo Christus debellato inferno, sanctos illos è vinculis captiuitatis ereptos secum cælo inuexit, quibus postea suos Apostolos, martyres, & nominis sui confessores adiunxit, & adiungit quotidie, ubiq; per totum terrarum orbem habet basilicas, & splendida templa, in honorem sanctorum
extru-

extracta, in quibus quotidie Deū de tantis beneficiis in sanctis suis, & ipsos sanctos in Deo laudat & inuocat. Hæc est fides catholica, qua Ecclesia credit in Iesum Christum filium Dei vnigenitum, vt beneficia per ipsum accepta intelligat, agnoscat, & grato amore amplectatur ac veneretur, non solum in ipso capite, verum etiam in membris totius corporis: præsertim verò in illis tam honestis atque nobilibus. A qua fide quàm longè recesserit Martinus Lutherus, abundè declarauit, cum in aliis multis, tum in articulis, quos suis dedit in generali Concilio proponēdis, ita scribens, Inuocatio sanctorum itidem abusus est Antichristianus: & pugnat aduersus primum articulum præcipuum: & extinguit

omissio
 Quomodo
 do Luthe-
 rus vim fi-
 dei, prædi-
 ctis articu-
 lis contē-
 tam abne-
 garit.

MATH. BREDENBACH.

cognitiōem Christi. Quid ais Lu-
there? Hiccine tibi videtur abusus
Antichristianus, sic exaltatos p̄chri-
stum, vt iam sint vnum cum Chri-
sto, venerari, adorare, & inuo-
care, vt nos tum patrocinio, tum
auxilio iuuent, vt & nos supera-
tis malis peregrinationis huius,
eòdem incolumes perueniamus?

Testimo-
nia, siue
exépla.
Basili^o Ma-
gnus.

Igitur tibi Antichristus Basilius
Magnus, hæctenus laudatissimus
Episcopus, & celeberrimus Ec-
clesiæ doctor? Is enim in enco-
mio quadraginta martyrum, ita
de illis ipsis martyribus scribit:
Qui aliqua præmitur angustia, ad
hos confugiat: qui rursus lætatur,
hos oret: hic vt à malis liberetur,
ille vt duret in rebus lætis. Hos
mulier orans pro filiis auditur:
peregrinanti viro reditum inco-
lument

lumem, ægrotanti verò salutem implorat. Cum his ergo, martyribus nostris, effundamus preces.

Antichristus tibi, quem totus alio Theodosius Imperator. qui terrarum orbis agnoscit ac prædicat Christianissimum religiosissimūq; Imperatorē, Theodosius, cū pro rep. & religione christiana suscepturus bellū, ante martyrū thecas iacet prostratus cilicio, & fida sibi auxilia sanctorum intercessione poscit? Antichristus tibi sanctus ille, & incomparabilis Ecclesiæ doctor Aurelius Augustinus, Augustini qui cū locis q̄ plurimis inuocationem illorum nobis cōmendet, & extremā dementiā nominet, dubitare an hæc fieri debeat, tum ipse eos inuocat in suis p̄cibus, his verbis in libro de spiritu & anima ca. 59. Vos igitur qui meruistis con-

sortes

MATH. BREDENBACH.

fortes fieri supernorum ciuium
 & perfrui æternæ claritatis gloria,
 orate pro me ad dominum, vt e-
 ducat me de isto carcere, in quo
 teneor captiuus & ligatus. Si-
 milia legimus in meditationibus
 illius, & aliis locis quàmpluri-
 mis: in concionibus eius ad popu-
 lum, vbi exhortatur ac docet in-
 uocare eos, & in primis diuam vir-
 ginem matrem. Quod nunquam
 ausus fuisset facere, nisi hanc con-
 suetudinem & fidem in Eccle-
 sia & Ecclesiastica doctrina inue-
 nisset. Demonstrari autem ea re-
 ligio & consuetudo etiamnum
 potest illis litiis, quarum non-
 nullas inuenimus ante annos mil-
 le trecentos apud Ecclesiam in
 vsu fuisse, in quibus post inuoca-
 tionem sanctæ Trinitatis inuo-
 cat

cat etiam sanctos cum CHRIS-
 T O iam in cœlo regnantes. In
 libro de cura pro mortuis capite
 quarto, vbi soluit quæstionem si-
 bi propositam, ecquid' prodesse
 queat homini vita defuncto, si
 corpus eius sepeliatur iuxta cor-
 pus martyris, hæc sunt eius verba:
 Cum itaque recolit animus, vbi
 sepultum sit charissimi corpus, &
 occurrit locus nomine martyris
 venerabilis, eidem martyri ani-
 mam dilecti commendat recor-
 dantis & præcantis affectus. Sed
 quid ego hæc colligere pergo, quæ
 sunt innumera & infinita tum a-
 pud hunc, tum apud cæteros Ec-
 clesiæ patres atque doctores? Quid
 autem tibi videtur Luthere, aut ti-
 bi, ô tu infœlix umbra Lutheri, Vmbra Lu-
 theri.
 quam nuper illa Thessalis Erichto

MATH. BREDENBACH:

ab inferis euocauit, vt super his re-
 bus mecum disceptares atque con-
 tenderes? quid, inquam, tibi vide-
 tur? An illi omnes tales ac tanti ti-
 bi sunt Antichristi? Totámne hác
 Ecclesiam damnabis Antichristi-
 anismi, quòd eos quos Christus
 per incarnationem suam assum-
 psit, per natiuitatem suam visita-
 uit, per passionem suam & mor-
 tem iustificauit, per descensum su-
 um ad inferos effractis illis carceri-
 bus eripuit, per suã resurrectionẽ
 viuificauit, per ascensionẽ cœlo in-
 uexit, iuxta se in suo ipsius throno
 ad dextrã patris constituit, ex dãna-
 tis ppter primi illius parentis Adẽ
 peccatũ, & morti traditis ipse secũ-
 dus Adã cũ esset per omnia inno-
 centissimus, depenso pro illis mor-
 tis supplicio, è se renatos deos fe-
 cit

cit, (quotquot enim ibi sunt, inquit in eodē illo de spū & anima libro diuus Augustinus, dii sunt: & David in Psalm. 81. Ego dixi, dii estis:) quòd eos, inquam, ita exaltatos, ita glorificatos, ita deificatos, veneratur, adoratur, patrocinium, opem, atque illorum bonorum, quę ipsi iam æterna hereditate possidēt, iam ab omni prædone ac hoste tuti atque securi, partem sibi adhuc in exilio hoc intermedios hostes laboranti ac periclitanti aliquam impertiāt, inuocat, ideo tibi videt̃ Ecclesia Antichristiana? Atqui nihil aliud est, credere in ip̃m Christū, q̃ credere quòd Christus hęc fœlicitatem illis, atq; omnibus q̃ illorum exemplo recipere voluerint, à patre comparaerit: neque aliud est credere in Deū patrem

patrem, quàm credere quòd per
 vnigenitum filium suum redem-
 ptum genus humanum ad tãtam
 maieftatem exaltauerit. Qui itaq;
 hoc non credit, is neque in Deum
 patrem rectè credit, neque in vni-
 genitum filium eius. An tu putas
 ad hoc vt fit fides verè & ingenuè
 Christiana, fatis effe credere, quòd
 fit Deus pater omnipotens, cœli
 terræque conditor, & quòd Iesus
 Christus filius eius, è virgine ho-
 mo natus, passus, mortuus, rediui-
 uus ex mortuis, ac tandem conscẽ-
 so cœlo sedens ad dextram patris?
 Hoc etiam dæmones credūt. Hęc
 itaq; credere non est satis ad hoc,
 vt fit fides verè & propriè Chri-
 stiana: sed horum omnium vim,
 virtutem, & fructum fide appre-
 hendere, charitate amplecti, cum
 gra-

gratiarum actione in illis qui iam ea possident venerari, firma spe, & feruenti oratione iam non solum ad primarium illorum bonorum datorem Deum, verumetiam ad eos, qui iam sibi data possident, effusa, ad eadem cōtendere, hæ sunt certissimæ ac propriæ notæ fidei verè Christianæ. Vnde non solum hæc nostra Ecclesia Romana, quæ nos peperit & enutriuit in hac fide, verumetiam exteræ illæ ac remotissimæ hanc eandem fidem, hanc eandem inuocandi Virginem matrem, & cæteros sanctos iam cum Christo in cœlo regnantes, cōsuetudinem habēt. Id quod videre est in illis libris, qui iam de illarum Ecclesiarum religione ex Assyria & Aethiopia ad nos perferuntur, de illorum populorum

Assyriorū
etiam, &
Aethiopiū
Ecclesiæ
semp in-
uocarunt
sanctos.

MATH. BREDENBACH.

religione ac ritibus: in quibus etiã
præcationes sunt ad sanctissimam
virginem Mariam, martyres, atq;
alios sanctos: item pro animabus
defunctorum: ne quis putet hæc
esse excogitata à Pontificibus Ro-
manis. Non sunt ab his excogi-
tata, sed ab ipsis Domini IESV
CHRISTI Apostolis accepta,
credita, & obseruata ab vniuer-
sali illa & Catholica Ecclesia, to-
to terrarum orbe diffusa: & nitun-
tur his articulis fidei, & horum
virtute continentur, quibus cre-
dimus in DEVM patrem, & v-
nigenitum filium eius Iesum Chri-
stum: vt qui hæc abnegat, is ab-
neget vim, virtutem, & fructum
sex priorum articulorum Symbo-
li, quantumuis verba eorum ore
crepet & iactet. Deus pater ho-
rum

rum omnium primarius fons est. Ab hoc per verbum incarnatum emanarunt in humanitatem Domini nostri Iesu Christi, tanquam unguentum in caput. Hinc autem in barbam ac totum corpus, adeò ut etiam in oram vestimèti. Nónne hoc tam stupendis & innumerabilibus miraculis declaratú est, quæ tum ab ipso filio Dei, tum ab huius Apostolis, martyribus, aliisque sanctis facta sunt? Non ideo IESVS CHRISVS homo hæc accepit à patre Deo, ut sibi soli retineret: sed ut electis suis ea communicaret, non tantùm ad fruendum, verumetiam aliis qui egerent impertiendum. Unde Petrus ad claudum illum, ^{AQ. 31} qui iacebat ante portam templi, non dixit, orabo DEVM pro te,

MATH. BREDENBACH.

te, vt te fanet, fed ipfe tanquam agnofcens in fe hanc poteflatem diuinitùs fibi datam, dicit: Quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iefu Chrifti Nazareni surge & ambula. Nónne adhuc in hodiernum vſq; diem fiunt miracula apud ſepulchra martyrú? id quod etiam ipſe Martinus Lutherus in ſcriptis ſuis alicubi agnoſcit. Quod ſi tantam poteflatem habuerunt in corporibus adhuc mortalibus, imò ſi ipſa eorum offa iam exanima tantã adhuc vim habent, quid credemus habere ſpiritus illorum, iam hac mortalitate exutos, atque in eum locum tranſſatos, vbi Deus diligentibus ſe præparauit tanta, quanta nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcēdit? Hæc nos per fidẽ noſtram,
 quam

ab Ecclesia didicimus intelligētes
& agnoscentes, inuocamus eos,
non solūm vt pro nobis interce-
dant: verumetiam vt sua poten-
tia sibi à Deo data nos adiuuent
ipsi, & de illis suis tam incompre-
hensibilibus bonis largiantur, nō
in hoc obscurantes gloriam Dei
patris, & filii eius Iesu Christi, sed
maximè illustrantes, prædicantes,
atque laudantes eum qui tantam
potestatem dedit hominibus. Ecce
hæc est nostra fides Catholica
de Deo patre, & beneficiis eius in
filios adoptiōis, & de domino no-
stro Iesu Christo, & virtute incar-
natiōis, natiuitatis, passiōis, mor-
tis, descēsus, resurrectionis, & ascē-
sionis eiusdem. Quam fidē cūm
legamus in sanctorum patrum li-
bris, non solūm eorum qui docu-

MATH. BREDENBACH.

erunt & scripserunt in Europa, verum etiam eorum qui in Africa, Assyria, ac remotissima illa Aethiopia, nos eam fortiter tenemus, profitemur & confitemur tanquam veram orthodoxam, à Christo & Apostolis eius Ecclesiae traditam. Martinum autem Lutherum, qui eam damnat, ab usum Antichristianum appellans, nos damnamus, tanquam Antichristum, ex illorum nimirum numero, de quibus ait Iohannes Apostolus, Nunc Antichristi multi facti sunt. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permanissent utique nobiscum. Cum itaque ille se hac perfidia segregauerit ab Ecclesia, atque ita sit mortuus, non magis dubitamus illum ardere apud inferos, quam sanctos illos Dei,

de

Lutherus
impingens
Ecclesiae
Antichristianis-
mum, ipse
fit Antichristus.

1. Ioan. 2.

de quibus iam sumus locuti, cum
 CHRISTO gaudere, triumphare,
 & regnare in cœlis. Quinetiam
 in hoc abnegavit virtutem passio-
 nis & mortis Dominicæ, quod
 asseruit iustum in omni opere bo-
 no peccare: & omne opus quan-
 tumuis bonum, esse veniale pec-
 catum. Neque enim propterea
 natus & passus est, mortuusq; pro
 peccatis nostris Christus, vt nos
 nihil pro his agamus aut patia-
 mur, neque huius corporis mor-
 tem obeamus, cum res ipsa nos
 contrarium doceat: sed vt sibi in-
 corporatos, suorum laborum, pas-
 sionum, & mortis faceret partici-
 pes, nostra bona opa, afflictiones
 nostras, nostrã deniq; mortẽ in su-
 is laboribus, passionibus, & morte
 sanctificãs, quo per hæc ipsa resur-

Dogma
 Lutheri,
 quod iu-
 stus in om-
 ni opere
 bono pec-
 cet. quo-
 modo ad-
 uerfetur
 articulis
 fidei.

MATH. BREDENBACH,

rectionis quoque ac vitæ æternæ
cum ipso participes efficiamur.
Nos in illo tanquam capite pafsi
fumus ac mortui: ille verò in no-
bis tanquam membris suis pati-
tur & moritur vsque ad consum-
mationem seculi. In se quidem,
hoc est, capite, mortu⁹ est semel,
& non moritur amplius. In nobis
autem, qui quidem in illo mane-
mus, & illum in nobis manen-
tem habemus, patitur & moritur
assiduè: idque iam inde ab origi-
ne mundi, iuxta uerbum Ioannis
in Apoc. de agno, qui occisus est
ab origine mundi: quæ occisio
cœpit in Abel, teste Augustino,
& in Prophetis durauit, cæterisq;
Apostolis & martyribus: & du-
rat in sanctis membris agni, vs-
que ad cōsummationem seculi.

Ioan. 15.

Omnia

Omnia illi^o nostra sunt, & nostra illius, quatenus in illo manemus. Propterea noluit suos dicere seruos, sed amicos. Vos autem dixi amicos, inquit, quia omnia quęcunque audiui à patre meo, nota feci uobis. Nouimus autem uetere atq; adeò diuino prouerbio, amicorum omnia, tum læta, tum tristia esse communia. Quod cõfirmatur etiam articulo fidei nostrę, qui est de communione sanctorum. Cùm itaque labores, afflictiones, passiones, & mors sanctorum unum sint cum laboribus, afflictionibus, passionibus, & morte Christi, qui his adimit meritum, adimit meritum passioni mortique Christi: qui hæc facit peccata, quemadmodũ Lutherus dicit, iustum in his omni-

MATH. BREDENBACH.

bus peccare, & omnia opéra eius
quantūuis bona, esse venialia pec-
cata, quid is aliud quàm ipsum
Christum facit peccatorem? Vide-
tisne fratres mei, quantum perfidi-
e & blasphemiarum lateat in do-
ctrina Lutheri? Nondum intelli-
tis, quàm non solum abnegarit, ve-
rumetiam hostiliter impugnarit fi-
dem Ecclesiæ catholicæ, symbolo
illo comprehensam, idq; eo crude-
lius, quo magis verborū recitatio-
ne simulavit se idem cum Ecclesia
credere? Nónne ad eundē modū
Arrius imposuit Constantino Im-
peratori, in recitatiōe Symboli ni-
ceni? Abutebatur ipsius Symboli
verbis, cū tamen Symbolo con-
traria crederet atq; doceret. Sed re-
uertamur ad symbolum hoc no-
strū, quod dicimus Apostolorū: &
videa-

videamus nunc etiã illũ articulũ,
 qui est de tertia sacrae illius Triadis
 persona, inter duodecim articulos
 ordine octauus: habet autem hoc
 modo, Credo in spiritum sanctũ.
 Nũ de hoc spiritu idẽ credidit Lu-
 therus, quod freta ipsius Domini
 Iesu Christi verbo credit Ecclesia?
 Minimẽ, fratres mei. Hoc exerci-
 tatus aliq; theologus in multis do-
 cere poterit: ego in vno duntaxat,
 aut fortassis etiã altero demonstra-
 bo, quæ adeò sunt manifesta, vt
 vel à pueris intelligi queãt. Vtrũq;
 est, in Euãgelio Ioannis ca. 14. Vnũ
 est, quod Dominus Iesus promisit
 nobis fore, vt ille spiritus à Patre
 datus, maneat nobiscum in æter-
 num. Alterum est, quod ille nos,
 hoc est, Ecclesiam suam, docturus
 sit omnia. Et capite 16. manifestẽ
 dicit,

Octauus
 articulus
 fidei, Cre-
 do in spi-
 ritum san-
 ctũ, à Lu-
 thero ab-
 negatus.

MATH. BREDENBACH.

dicit, se dum apud eos esset in carne, nequaquam docuisse omnia. Adhuc multa habeo uobis dicere, inquit, sed non potestis portare modò. Cùm autem uenerit ille spiritus ueritatis, docebit uos omnem ueritatē. Hæc ita promissit nobis ipsa ueritas: & nos nihil dubitamus, aut (si quis fortè malit me ita loqui) Ecclesia nihil dubitat, sed credit omnino ita fieri. Vnde fit, ut insurgētibus in eam hæreticis, atque difficiles de fide ac religione quæstiones mouentibus, colligat se in spiritu sancto, atq; huius numine inuocato, de quæstionibus illis disceptet: & quod sibi hic suggererit ille spiritus, hoc uti uerum amplectitur: & eum qui contradixerit condēnat. Credit enim spōsi sui uerbis,
pro-

mittētis fore, ut hic spiritus ma-
neat apud eā in eternum: & quod
docturus sit eā omnē ueritatem.
Quàm longe autē hac etiam parte
recesserit ab Ecclesiæ fide Marti-
nus Lutherus, hoc abūdè magnū
est argumentum, quod adimit ei
potestātē cōdendi articulos fidei,
& mores legum: & conciliorum
omnium authoritatem è medio
tollit: nihil aliud illi relinquens,
quo se atq; doctrinā suā defendat,
q̄ externum scripturæ corticem:
ac ne hunc quidem totum, sed il-
lis partibus, quibus sua mendacia
prodi uidet, resectum & mutila-
tū. Atq; his rationibus mendacē
facit in suis promissis filium dei,
& spiritum sanctum ignauum &
cessantē in officio suo, quod est,
docere sponsam Christi Ecclesiā
omnem

MATH. BREDENBACH.

Nonum
quoque arti-
culū abne-
gavit Lu-
therus.

Decimū
articulū
abnega-
vit.

omnem veritatem. Ecce tam pul-
chrè consonat hac etiam parte fi-
des Martini Lutheri fidei Ecclesię
catholicę. Placēt ne etiam excute-
re articulum nonum, qui est de i-
psa Ecclesia? Non opinor opus ef-
se, in hoc tempus & laborem con-
sumere, cūm ex his, quę hactenus
dicta sunt, omnes, quicunque mo-
dò legere dignabuntur, intelligāt,
quid ille credat de Ecclesia: quā
nihil huic tribuat, quā hanc sper-
nat, conspuat, atque omnibus
quibuscunque potest viribus op-
pugnet: adeò vt imperitis persua-
deat, eam nusquam esse, nisi in
sua secta. Hoc igitur omisso, tran-
seamus ad decimum, qui est, Re-
missionem peccatorum. Bone des-
us, quā longè hīc etiam recedit
à fide Ecclesię. Hęc enim credit ho-
mini

mini, qui crediderit & baptizatus fuerit, in ipso baptismo remitti vniuersa peccata. Lutherus autem contrà, illud quod est omniũ peccatorum caput, & dicitur originale, cõtendit per baptismum nõ deleri, sed remanere: atq; tantam retinere vim, vt animam à corpore egredientem remoretur ab ingressu cœli, etiamsi nullum adsit actuale peccatum. De illorũ verò peccatorum remissione, quę perpetrantur post baptismum, & remittuntur per pœnitentiã, quàm longè aliter credat ac doceat q̃ Ecclesia, nouerunt illi, qui doctrinã eius de pœnitentia contulerunt cum Ecclesiæ de eadem doctrina. Cũ itaq; De religio
articulis
fidei. de duodecim articulis fidei vix tres inuenire possimus, in quibus idẽ credat cum Ecclesia, qui sunt, septi-

septimus de extremo iudicio, vn-
 decimus de resurrectione carnis,
 & duodecimus de vita æterna (si
 modò etiam de his idem cum Ec-
 clesia credat: quod ego certè affir-
 mare non ausifim) in cæteris autem
 omnibus longè lateque recesserit
 ab Ecclesiæ fide, quam Paulus as-
 serit in ecclesia esse vnã tantum,
 quis non intelligit, quàm non pos-
 sit esse viuum Ecclesiæ membrum
 Martinus Lutherus: cùm verum
 sit Prophetæ verbum, iustum ex
 fide viuere? Iam igitur cùm satis
 demonstratum sit, quàm diuersa
 fuerit Lutheri fides ab Ecclesiæ fi-
 de: & quàm discors ac dissonans
 de ea doctrina, videamus nunc eti-
 am id, quod tertio loco diximus,
 Ecclesiæ Catholicæ vbiq; per to-
 tum terrarum orbem eadem esse

Haftenus
 demõstra-
 tum, quo-
 modo, fi-
 dem Eccle-
 siæ abne-
 garit Lu-
 therus, nũc
 quomodo
 & sacra-
 menta.

sacra-

sacramenta: quorum vis inenarrabiliter valet plurimum, inquit Augustinus, & ideo contempta sacrilegos facit. Hęc Dominus noster Iesus Christus tradidit Ecclesię spõse suę numero septem, quibus ad salutem filiorum vteretur: Baptismũ Matthæi ultimo dicens, Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filii, & spiritus sancti: & Marci ultimo, Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. De quo etiã Ioannes 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Pœnitentiam, Ioan. 20. Accipite spiritũ sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. De quo etiam matth. 18. Amen dico vobis,

Cõtra Fatum Manichęũ 16. 19. cap. 12.

Baptismũ.

Pœnitẽtia

G quæ

MATH. BREDENBACH.

quæcunque alligaueritis super terrâ, erunt ligata & in cœlo: & quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Et ibidem interrogatus à Petro, quoties fratri, qui in se peccauerit, dimittere debeat, an vsque septies? Respondet, Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies. Significans remissionem peccatorum semper esse paratam illis, qui pœnitentiam egerint. Tertium sacramentum est confirmatio: de quo in Actis cap. 8. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum. Et capite 19. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit spiritus sanctus super eos. Quartum Eucharistia: de cuius institutione sic scribit Matt. cap. 26. Cœnantibus autem eis accepit

Confirmatio.

Eucharistia.

cepit Iesus panem & benedixit, ac fregit: deditq; discipulis suis, & ait, Accipite & comedite, hoc est, corpus meū. Et accipiēs calicē gratias egit, & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc oēs. Hic est enim sanguis me⁹ noui testamēti, q̄ pro multis effundetur in remissionē peccatorū. De fructu autem huius sacramēti verbum Dñi est Ioan. 6. Qui manducat carnē meā, & bibit meum sanguinē, habet vitam æternā: & ego resuscitabo eum in nouissimo die.

Quintum est ordo, quo ordinantur, cōsecrantur, & mittuntur illi, qui populo in Ecclesia annūciant Euangelium, & sacramenta ministrant. De quo Rom. 10. Quomodo predicabunt nisi mittantur? Et 1. Timoth. 4. Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est

MATH. BREDENBACH.

tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii. Et 2. Timoth. 1. Propter quam causam admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum. Et Tito cap. 1. Huius rei gratia reliquite Crete, vt ea quæ defunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. De Diaconorum ordinatione Actorum. 6. manifestus est locus, his verbis: Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerunt eis manus. Quod si diligentius attendamus, per hoc sacramentum missus & commendatus est ipse filius Dei, cum spiritus sanctus in specie columbæ super eum descenderet, atq; vox patris de cælo resonaret, dicēs, Hic est filius meus di-

Matt. 3.

us dilectus, in quo mihi complacui: quibus apud eundem Euāgelistam cap. 17. addit etiam præceptū, Ipsum audite. Is deinde misit Ioan. 10. Apostolos, dicēs, Pax vobis, Sicut misit me pater, & ego mitto vos, &c. Apostoli verò alios, vt Paulus Timotheum & Titum: Petrus Clementem, Anacletum, & cæteros. Atque hi deinceps alios: quæ missio durat vsque ad consummationem seculi. Sextum est Matrimonium. matrimonium, de quo Paulus Ephes. 5. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna. Sacramētum hoc magnū Vnctio. est. Septimum, extrema vnctio. De hoc manifestè loquitur Iacobus in Epistola sua cap. vltimo. Infirmatur quis in vobis, inquit, in-

G ; ducat

MATH. BREDENBACH.

ducat presbyteros ecclesiæ, & orēt
super eum, vngētes eū oleo in no-
mine domini, & oratio fidei salua-
bit infirmum, & alleuiabit eū do-
min⁹: & si in peccatis fuerit, remit-
tentur ei. Ecce hæc habemus irre-
fragabilia sacrae scripturæ testimo-
nia de septē sacramentis, quæ Ec-
clesia Dei catholica accepit à spon-
so suo Domino Iesu Christo, vt
his vtatur ad salutem filiorum. Iā
verò audiamus de his ipsis vocem
Martini Lutheri in Captiuitate
Babylonica: Principio, inquit,
neganda sunt mihi septem sacra-
menta, & tantum tria pro tem-
pore ponenda, baptisumus, pœnitē-
tia, & panis. Quanquam si vsu scri-
pturę loqui velim, non nisi vnum
sacramentum habeam, & tria si-
gna sacramentalia. Nam eucha-
ristia

ristia & absolutio sunt rememori-
ratiua promissionis & adoptionis
baptismi. Hæc est sententia, hæc
sunt verba ipsius Lutheri de sacra-
mentis. Quibus manifestissimè
clarissimèque testatur ipse de se-
metipso, quàm longè lateq; dif-
ferentiat ab Ecclesia, quantum ad
sacramenta attinet: cùm hæc in
summa veneratione, & religiosis-
simo vsu habeat septem, ab ipso
CHRISTO accepta, Lutherus
autem ex his septem vix vnum a-
gnoscat, neque in vllius admini-
stratione sustinuerit ritû Ecclesiæ.
Quomodo igitur potest esse mē-
brum eius Ecclesiæ, quæ in om-
nibus per totum terrarum or-
bem locis eadem habet Sacramen-
ta, eorundemq; eandem admini-
strationem. Quando verò huius

MATH. BREDENBACH.

membrum esse desiit, atq; ita mortuus est, quid aliud superest, quàm vt tâquam putridum membrum à corpore, aut inutilis palmes à vite resectus, & in ignem coniectus ardeat? Ostendimus ac demonstra- uimus clarissimis rationibus & argumentis per omnia irrefutabilibus, quàm longè recesserit à fide Ecclesiæ Catholicæ de Deo patre, & huius pietate, benignitate, ac beneficentia in filios adoptionis, dū recusat agnoscere dignitatem illã & maiestatem, ad quam ille hos p vnigenitum suum euexit. Item de ipso vnigenito eiusdem Dei patris filio, dum abnegat omnem illam dignitatem, fœlicitatem, atq; potentiam, quam is nascendo, patiendo, moriendo, resurgendo, ascendēdo in cœlum, sanctis suis fra-
tri-

ἀνακε-
φαλαί-
ωσις:

tribus, & nunc cohæredibus, cõ-
parauit & impartiuit. Tum eti-
am de spiritu sancto, dum hu-
ic blasphema quadam perfidia &
impietate impingit, quod non
faciat officium in docendo Eccle-
siam, sponsam filii, omnem veri-
tatem, iuxta promissum sponsi,
hinc præcessuri in cœlum. Tum
de ipsa Ecclesia, quam perfidissi-
mis persuasionibus apud imperi-
tos omnibus illis donis & orna-
mentis, quibus à sponso ditata &
ornata est, instituit spoliare. De
sanctorum etiam communione,
quam non solû inter se, tanquam
vnius corporis membra, verum-
etiam cum ipso capite habêt. De
remissione peccatorum, quæ cû
perfectè fiat in baptismo, ita vt
nullum in baptizato remaneat

MATH. BREDENBACH.

peccatum, ipse id quod est omnium caput originale remanere afferit. De illorum verò remissione, quæ post baptismum admittuntur, & per pœnitentiam delentur, ipse reiecta doctrina Ecclesiæ, palâ impia docet, dum tollit illos gradus, per quos necessariû est ascēdere, si velimus remissionē consequi. Sūt autem hi, contritio cordis, confessio oris, & impletio operis, quod à pœnitentiâ agente exigitur. De cōtritione hoc est illius impium pronunciatû, Cōtritio, quæ paratur p̄ discussionem, collectionē, & detestationem peccatorû, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum grauitatē, multitudinē, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, & acquisitionem æternæ

næ damnationis, hæc contritio fa-
 cit hypocritam, imò magis pecca-
 torem. Et hoc: Nullus debet sacer-
 doti respondere se esse contritum,
 nec sacerdos requirere. De confes-
 sione autem hoc non minus inue-
 recundum & impium: Nullo mo-
 do, inquit, præsumas confiteri ve-
 nialia peccata, sed nec oïa morta-
 lia: quia impossibile est, vt omnia
 mortalia cognoscas. Et hoc: Dum
 volumus oïa purè confiteri, nihil
 aliud facimus, q̄ quod misericor-
 diæ Dei nihil volumus relinquere
 ignoscendum. De satisfactione ve-
 rò sic loquitur: Vehementer autē
 odi, & sublatum vellem hoc voca-
 bulum satisfactio: quod non mo-
 do in scripturis non inuenitur, sed
 & piculosum habet sensum, quasi
 Deo quisquā possit pro vlllo pecca-
 to sa-

MATH. BREDENBACH.

to fatifacere, cū gratis ille igno-
fcet omnia. His atque huiufmodi
paradoxis aliis cū vniuerfam
pœnitentiã euertat, audi in quod
præcipitium miserum peccatorẽ
abducat. Si per impoffibile, inqt,
cõfessus non effet cõtritus, aut fa-
cerdos nõ feridò fed ioco abfolue-
rit, fi tñ credat fe fe abfolutũ, verif-
fimè eft abfolutus. Ecce hoc mo-
do fublatis veris de pœnitentiã
& remiffione peccatorũ fententi-
is tanquam gradibus, per præcipi-
tium fui iftius impii mēdaciĩ mi-
feros in ipfa tartara p̄cipitat. Hu-
iufmodi portenta cū in doctri-
nam de pœnitentiã, & vniuerfa
remiffione peccatorum inuexe-
rit, nos putabimus illum credere
remiffionem peccatorum cū Ec-
clefia? Imò verò quemadmodum
eius

eiusdem perfidiæ, incredulitatis,
 & impietatis est, credere nullum
 esse Deum, & credere, esse quidē
 Deum, sed talem, qualem Hora-
 tius describit Priapum: ita eiusdē
 incredulitatis & perfidiæ est, nul-
 lam credere peccatorū remissio-
 nem, & credere talem, qualem fin-
 git Lutherus. Cū itaq; certissi-
 mis apertissimisq; rationibus de-
 monstrauerim, quā longè re-
 cesserit à fide Ecclesiæ Lutherus
 in nouem articulis, quis credat il-
 lum reliquos tres cū Ecclesia cre-
 didisse? Nam si verè credidisset fi-
 lium Dei venturum ad iudican-
 dum viuos & mortuos, qui est se-
 ptimus articulus, & in eo iudicio
 redditurum vnicuique secūdam
 opera sua, iuxta verbum Apосто-
 li Ro. 2. nunquam docuisset Euā-
 gelium

Signa, quibus ostēditur, Lutherum nihil de symbolo verè credidisse

MATH. BREDENBACH:

gelium non exigere opera: neq; ipse tam enormia flagitia ausus fuisset perpetrare, & in his sine poenitentia mori. Atq; hoc ipsum satis est argumenti, quod neq; de resurrectione mortuorum, neq; de vita æterna, vndecimo videlicet ac duodecimo articulis rectè crediderit iuxta verbum Domini Ioan. 5. quo dicit, Venit hora, in qua oēs qui in monumentis sunt, audient vocē filii dei, & procedent q̄ bona fecerunt in resurrectionem vitæ: qui verò mala, in resurrectionē iudicii. Hæc si credidisset cū Ecclesia Lutherus, nunq̄ docuisset, Evangelium nō requirere opera, sed solā fidem: neq; ipse contra datā à se per solennia vota fidē, sceleribus inauditis, omnem ordinē ac disciplinā in Ecclesia dei funditū euertere

tere fuisset aggressus. Cùm igitur
 ea, quæ in Ecclesia præcipua sunt,
 fidem & sacramenta, cum omni
 honore ac dignitate filiorum Dei
 abnegarit, quid potest habere cū
 Ecclesia & filiis Dei commune?
 quomodo cum his benedictis pa-
 tris regnare ac triūphare in cælo,
 ac nō potius cū maledictis illis dia-
 boli filiis ardere in igne æterno?
 Sed videamus etiam illud insigne
 ornamentum Ecclesiæ: neq; verò
 duntaxat ornamentum, verume-
 tiã firmamentum, & propugnacu-
 lū p̄fus inexpugnabile: quod ita
 proprium est ecclesiæ dei, vt nulla
 vnq̄ secta habuerit, neq; habitura
 sit vnq̄ aliquod huic simile. Quod
 nã est hoc propugnaculum? Hoc
 nimirum, quod est in ea vnitas spi-
 ritus in vinculo pacis, omnibus se
 mutuò

Lutherus
 non habet
 it vnū cū
 Ecclesia
 spiritū, &
 c.

mutuò ferētibus per charitatem, quemadmodum demonstratum est verbis Apostoli, & loco illo insigni, quem suprà ex D. Augustini epistola 162. affcripsim⁹. Quod ad vnitatem spiritus attinet, nullum potest huius evidentius esse signum, q̄ vnitatis & concordia in fide, atque doctrina. In his igitur cum longissimè recesserit ab Ecclesia Lutherus, adeò vt fidem & doctrinam Ecclesiæ omnibus conatibus & machinis suis oppugnauerit, id quod iam copiosè & luculentissimè demōstrauimus, nemo nō facilè intelligit, quàm non habuerit vnum cum Ecclesia spiritum Lutherus: sed cōtrarium, & hostem eius spiritus, qui datus est Ecclesiæ, vt doceat eam omnem veritatem. Neque vllis
præ-

præterea argumentis ad hoc demonstrandum est opus. Vinculū autem illud pacis, quàm confregit, discerpsit, ac dissipauerit Lutherus, non est opus vllis argumētis probare, cū ipsi videamus, & cū inenarrabilibus malis experiamur, necnon intolerabilibus doloribus iam per quadraginta annos sentiamus omnes funestissima illa dissidia, & cruentissima bella, irarum odiorūq; incendia, ad quæ restinguenda & componenda iam toties frustra conuenerunt summi totius orbis monarchæ, cum totius Imperii Romani principibus, adhibitis doctissimis viris: & iam denuò conuenturi sunt ad calendas Septembres huius anni. Neq; tamen vlla hæc restinguendi componendiq; spes est, donec

Vinculū
pacis dis-
rupit Lu-
therus.

H princi-

principes intelligant scelera Lutheri, atque iustam huius condemnationem approbantes, impiam eius doctrinam in totum aboleant: atque orthodoxam illam Ecclesie Catholicae, vnanimiter recipiant atq; restituant: meminerint verbi ipsius Lutheri, quo ait, Quod ad conciliationem attinet, frustra speratur. Iam verò quemadmodum Dominus noster Iesus Christus pacis authores pronunciauit beatos, filios Dei appellans, Beati, inquit, pacifici, quoniam ipsi filii dei vocabuntur: neq; dubium est, quin filii Dei, ex hac vita mortali migrantes, in illam aeternam transfiant, ibique cum suo patre Deo beatissimum illud regnum cum gaudio inenarrabili possideant: ita eisdem illis verbis per contrarium

Matth. 5.

riū docuit, infœlicifsimos esse pacis disturbatores, ac dissidiorū auctores, eosdemq; filios diaboli & esse, & rectè appellari: ideoque ex hac vita à suo illo teterrimo patre tenebrarum principe abripi, & ad inferos deferri, vt ibi cum illo ardeant in æternum. Cùm itaque talis fuerit hostis pacis Lutherus, atque tantorum dissidiorum auctor, quis dubitare potest, illum iam cum suo patre diabolo ardere apud inferos. Sequitur in definitione Ecclesiæ, Omnibus se mutuò ferentibus per charitatem.

Videamus itaque, quæ fuerit charitas, quæ tolerantia in Martino Luthero, si fortè hîc aliquid in eo possimus inuenire, quod sit ei commune cum filiis DEI, ex sponsa atque matre illa om-

Neq; charitas, neq; tolerantia fuit in Luthero.

MATH. BREDENBACH.

Charitas.

x. Cor. 13,

nium viuentiū Ecclesia. Sed adeò nihil inuenimus, vt omnia contraria. Charitas oīa suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, inq̄t Apostolus. Et paulò antè, Non inflatur, non est ambitiosa, &c. Luther⁹ adeò fuit inflatus & ambitiosus, vt neminem in Ecclesia superiorē se sustineret, non principem, non regem, non Imperatorē, non pastorem, non doctorem, non Episcopū, non Pontificem: sed omnes, cuiuscunque illi ordinis, magistratus, dignitatis, ac potestatis essent, si nō probarent scelera vitæ, & portēta doctrinæ Martini Lutheri, omni genere maledictorum, conuictorū, & execrationum infectabatur: id quod paulò pōst latius explicabimus, & luculentiùs demonstrabimus.

bimus. Cùm itaq; illis ipsis, qui hætenus Martini Lutheri imposturis decepti, doctrinam eius sectuti sunt, testibus, extra Ecclesiã nemo saluus fieri possit: Lutherus autem nihil habuerit cum Ecclesia commune, non fidem, nõ doctrinam, non sacramenta, non spiritũ, nõ pacẽ, nõ charitatẽ: sed oĩa hæc abnegauerit, infectatus sit crudelissimè, atq; horribilem in modum disturbauerit vtriusq; etiam ordinis magistratũ omnẽ, quos magistratus Deus ipse instituit & ordinauit, vt essent populi sui rectores, pastores, custodes: & quibº ciuitatẽ suã tanq̃ mœnibº, muris, ac môtibus muniuit (môtes, inquit, in circuitu eius) hos, inquam, omnes omni conuictio-

Cõclusio,
Lutherũ
nihil sibi
retinuisse
cum Ec-
clesia cõ-
mune,
ideoq; ar-
dere apud
infernõs.

Psal. 124.

H 3 impe-

MATH. BREDENBACH.

imperitam multitudinem, cui regendæ dati sunt, traducendo per grauiſſimas ſeditiões de ſuis thronis & cathedris deturbare aggrefſus eſt: atque in his omnibus, multoꝛque pluribus ſcleribus pertinaciſſimè perſeuerans mortuus eſt, hunc ego dubitabo iam cum diabolo ardere apud inferos? De hoc adeò non dubito, vt etiam nefas eſſe putem dubitare, illum ex hac vita, rectà descendiffe ad inferos, ibiꝛque ſclerum ſuorum dare pœnas, haud magis de hoc, inquam, dubito, quàm ſanctos illos patriarchas, Prophetas, Apoſtolos, martyres, ceteroſq; de quorum fide & iuſtitia conſtat, cū Chriſto regnare in cœlo. Atq; hanc meam ſententiam eò liberiùs pronunciaui & pronuncio, quòd de eo dubitare

tare, coniunctum sit cum grauissimo periculo salutis omnium, quibuscunq; tū facinorosa tum dogmata illius innotuerunt. Quid enim perniciosius, quid magis contrarium doctrinæ Christi, quàm credere, aut etiam sperare, hominem qui in talibus facinoribus, & opinionibus tam peruersis moriatur sine pœnitentia, extra ipsam Ecclesiam, à qua ipse transfugiens in castra hostis diaboli concessit: deinde per summum Ecclesiæ pastorem, qui clauis tenet, exclusus est & condēnatus p̄ excōmunicationē: hūc, inq̄, talē posse saluū fieri, posse intrare in regnū Dei? Hoc si recipiat, q̄s vnq̄ vigilias & labores in hoc sit insumptur⁹, vt vel qd de Deo, rebusq; diuinis sentiēdū sit cognoscat, vel volūtātē dei sciat ac faciat?

Quis vnquàm se eò demittet, vt po-
 testati à Deo ordinate subiect^o esse
 velit? Quibus autē, obsecro, ratio-
 nibus homines isti sibi demōstrari
 volūt illud, quod de Luthero dixi-
 mus, nempe quòd ardeat apud in-
 feros? Vtrū sibi testes, p̄duci vo-
 lunt, qui viderint eum ad inferos
 descēdere? an ipsi eodē deduci,
 vt rem oculis suis corā explorent?
 Horum neutrū fieri potest, neque
 vt fiant necessarium est. Collatio-
 ne scripturarum diuinarum, &
 facinorum dogmatumq; Lutheri,
 res fiet omni luce clarior. Cū
 autem in meo illo nuper edito li-
 bello, præcipua quædam illius tū
 facinora vitæ, tum portenta doctri-
 ri toti mundo etiam notissima, de-
 monstrassem tot modis, tot lo-
 cis diuinæ scripturæ, ex diametro
 pugnare

pugnare cū verbo & præceptis dei: damnata esse à spiritu sancto, tum per scripta Prophetarū & Apostolorum, tum per antiquissimos, doctissimos, sanctissimos, laudatissimosq; patres atque doctores Ecclesiæ, tum per Oecumenica Concilia, tum per tot seculorum vsum, consuetudinem, & consensum totius Ecclesiæ: cūq; constaret Martinum Lutherum in omnibus illis, & multò pluribus quàm ego illic recensui, sine pœnitentia mortuum esse, nihil minus expectabā, quàm fore, vt quisquam tam esset ratiocinandi imperitus, vt non videret, ex illis tam multis & manifestis necessariò consequi id, quod ego scripsi, Martinum Lutherum ardere apud inferos, cū tamen sua illa mortiferæ doctrinæ fida

adhuc grassetur in terris. Quid hoc rationis est? quænam illa regula differendi, reprehendere conclusionem, cum neq; in præmissis, neq; in argumentationis forma quicquam reprehendere queas? Nonne hi simile quiddam faciunt canes, sæuienti in lapidem, illo unde is tortus est omisso? Aut redarguendæ erant illæ tot scripturarum sententiæ, quas ego adduxi: aut negadum Lutherum fecisse & scripsisse ea quæ ego illi impingo. Sed horum neutrum negari aut redargui potest: ergo necessario concedendum, quod inde consequitur. Non libet mihi, neq; est opus, ea hinc repetere, quæ in libello sunt luculentissimis verbis ac rationibus indissolubilibus expressa ac demonstrata. Quid autem præterea à me exigitur? Aut quidnam est, in quo peccavi

caui. Non licuit mihi hominem
tam per omnia scelestum, qui nos
miseros omnes tam inextricabili-
bus calamitatibus inuoluit & intri-
cavit, attingere, nominare, nota-
re, scelera eius indicare, dolos &
imposturas demonstrare? Ho-
stem, qui iam per quadraginta
integros annos, tam grauiter, cum
tanto, ac tam irrecuperabili dam-
no turbauit Ecclesiam D E I,
neque adhuc turbare desinit, e-
tiam post sua illa execrabilia fata
desæuiens, ego huius Ecclesiæ fi-
lius, non audebo indicare fratri-
bus meis, vt tandem aliquando
excitati, scelestum illum latro-
nem, post tantas editas strages,
etiamsi eheu nimis iam serò, ta-
men aliquando deprehensum &
agnitum, è ciuitate exturbatum
pro-

Repetitio
iudicio-
rū, quibus
damnatus
est Luth-
erus.

profligent? Demonstraui illum cō-
demnatum esse ab ipso Deo in
scripturis sanctis, quas nobis per
prophetas suos, per vnigenitum fi-
lium, & huius Apostolos dedit, eò
quòd fidem votorum suorum,
quæ ipsi Deo & Ecclesiæ eius vo-
uerat, irritam fecerit: neque hoc
suo solius, & vno scelere conten-
tus fuerit, sed innumerabilia præ-
terea hominum millia, atq; adeò
omnes quoscunque potuit, ad i-
dem audendum excitauerit. Cùm
itaque Paulus Apostolus tam ex-
pressè dicat, viduam, quæ factò iã
viduitatis voto postea velit nube-
re, habere condénationē, ego non
audebo idē dicere de Martino Lu-
thero, tot modis votifrago, atque
tot millibus hominum eiusdem
sceleris authore? Cùm ipse filius
Dei

1. Tim. 5.
Pauli iudi-
cium.

Dei Dominus noster Iesus Christus tam claris verbis condemnet illum, qui recusat audire Ecclesiam: Sit tibi, inquit, tanquàm ethnicus & publicanus: Lutherus autem non solum recusauerit audire hanc, verùm etiam summa cù impietate aggressus sit spoliare omnibus illis, quorum gratia debet audiri, dum adimit ei potestatem condendi articulos fidei, leges morum, interpretãdi scripturas, & quicquid huius generis est, quo homines seditiosi, & cæteri flagitiosi sunt reprimèdi: ego verebor dicere, illum in tantis flagitiis sine pœnitentia mortuum, iam ardere apud inferos? Et per meum silentium patiar tot milia hominum, cum tanto suo periculo, imò exitio, errare in eo, de quo

Mat t. 18.
Christi iudicium.

MATH. BREDENBACH.

quo tam expressum habeo, & clatum ipsius Dei verbum? Qua ratione ego ipse potero condemnationem effugere, si cum sim filius familias de domo Dei, hæc fratribus meis non indicauero, vt sibi ab illo perditio, & iam olim condemnatio, & pestiferis eius reliquiis caueant? Qui ore illo suorum, qui vnquam extiterunt impudentissimo, adeoque in spiritum sanctum blasphemio, non dubitauit sibi censuram sumere in omnia illa Oecumenica Concilia, quæ vnquam ab ipso Christo iam hinc ad patrem digresso, per ipsos etiam Apostolos, & horum successores oēs sunt habita: quæ cum certissimum sit, ab ipso spiritu sancto gubernari, ipsis Apostolis testibus, dum in ipsis Conciliis

sen-

Lutherus,
blasphemus
in spiritu
sanctum.

sententias suas non aliter quàm his ver-
bis pronuntiant: Visum est spiritui Acto. 15.
sancto & nobis, non potest esse du-
bium, quin reprehensor illorùm blas-
phemus sit in ipsum spiritum san-
ctum: quæ blasphemia ipso Chri- Matt. 12.
sto teste, neq; in hoc, neque in fu-
turo seculo remittitur: hunc ego
in tali blasphemia mortuum, dubi-
tabo dicere ardere apud inferos?
De hoc dubitare, quid aliud est,
quàm de veritate verbi ipsius chri-
sti dubitare? Dissimulare autem
in tanta necessitate, vbi ignoran-
tia eius tam inenarrabilium malo-
rùm causa est, quid aliud est, quàm
Ecclesiam Dei, impio silentio, &
nefaria proditione hosti crudelis-
simo diripiendam aut tradere, aut
saltem permittere, quod minimùm
à proditione differt? Quid dicam
de

MATH. BRE DENBACH.

Lutherus
abnega-
uit scriptu-
ras diui-
nas.

de contumeliis eius in ipsam scri-
pturam diuinam? Libros Macha-
bæorum, qui etiam in ipsis Apo-
stolorum Canonibus inter scri-
pturas canonicas numerantur, re-
iicit, ne cogatur fateri, se impiè
docuisse de precibus & sacrificiis
pro animabus defunctorû, quasi
hæc nihil eis profint: sed excogi-
tata sint ab avaritia sacerdotum.
Sãcti Iacobi Apostoli epistolam
contumelioso vocabulo strami-
neam appellat, quòd aduersetur
ipsius dogmati de iustificatione,
quam contendit sola fide consta-
re. Ex Euangelistis cùm solum Io-
annem, ex epistolis autem Apo-
stolicis, has duntaxat, primam Io-
annis, priorem Petri, tres Pauli
ad Romanos, Galatas, & Ephe-
sios, eos esse libros affirmet, qui
nobis

nobis Christum describant, & omnia doceant, quę nobis necessaria & salutaria sunt, etiam si nullū præterea librum, nullam præterea doctrinam, neque videamus, neque audiamus, quantam vim, quantam iniuriam faciat vtriusque testamenti scripturę, quis non videt? Hoc autem explicare, & singulos veteris testamenti, tum legis, tum Prophetarum libros, mysticos illos Psalmos, & quicquid eius generis est, perlustrare: & in his contemplari dominum Iesum Christum elegantissimis figuris nobis depictum: illa saluberrima vitę tū præcepta, tum exempla: illas promissiones futurorum bonorum, quas Deus fecit sperantibus in se: illas tam graues, tam salutare ac necessarias admonitiones, ne ex-

MATH. BREDENBACH.

tollamur in prosperis ad ruinam: illas tam dulces consolationes in aduersis, vt in his generosam illã animorum nostrorum celsitudinem, & fortitudinem inuictam coferuemus: hæc, inquam, atque alia quàm plurima perlustrando illos tot libros explicare, non breuis huius apologiæ, sed immensi voluminis fuerit. Præterea cùm diuus Augustinus pulcherrimè luculentissimeq; discrimen inter Ioan-
nẽ & cæteros tres Euangelistas exponat, totam illam & prolixã collationẽ concludens his verbis: Vnde isti tres Euangelistę in his maxime occupati sunt, quæ christus in carne operatus est, & quæ præcepta mortalis vitæ exercendę, carnẽ portãtib; tradidit. At verò Ioannes supra nubila infirmitatis humanæ

manę velut aquila volat, & lucem
 incommutabilis veritatis acutissi-
 mis atq; firmissimis oculis cordis
 intuetur: hoc, inquam, cum teste
 Augustino, sit verissimū discriminē
 inter Evangelistas, Lutherus satis
 esse affirmat, cęteris pręteritis, solū
 Ioannem legere. Quanto verò re-
 ctius iudicat Augustinus, illorum
 lectionē in primis esse necessariā,
 vt per illa humiliora paulatim ascē-
 damus ad hæc sublimia, quæ ha-
 bet Ioannes: id quod elegantissi-
 ma figura significatum esse indi-
 cat in patriarcha Iacob, qui nō po-
 tuit impetrare nuptias Rachelis,
 nisi prius ducta Lia. Nam Lia in-
 terpretatur laborans, inquit, Ra-
 chel autem visus principium: vt
 intelligamus prius nobis laboran-
 dum esse, q̄ possimus ad illā æter-
 nę il-

MATH. BREDENBACH.

næ illius lucis sacræ Triadis visio-
nem peruenire. Lutherus autem
negat, Euangelium requirere ope-
ra: ideo cuperet illos Euangelistas
extinctos, in quibus Christus tam
multa, tam grauius ac luculenter
de operibus præcipit. Præterea
cùm Christus Ecclesię suę septem
dederit sacramenta, quibus ad sa-
lutem filiorum suorum vteretur:
Lutherus eam his ita spoliare ag-
gressus est, vt vix vnum reliquerit:
vt iam demonstraui. Idcirco do-
lebat illi non omnes illas scriptu-
ras esse abolitas, quibus ipsius sacri
legia sic deteguntur. Nã (vt cætera
taceã) expēdamus obsecro, quã
illi fuerit molestum sacramentum
Ordinis, de quo luculentissimæ
sunt scripturæ Actor. 6. 1. Timoth.
4. 2. Timoth. 1. ad Titum 1. præte-
rea

Sacramē-
tum ordi-
nis, quare
Luthero
molestum

rea Matthæi 10. Lucæ 9. & Marci ultimo. Sciebat hoc sacramētum esse ostium illud ouilis, per quod qui non intrat in ouile, sed ascendit aliunde, ille non est verus ouium pastor, sed fur & latro: id quod doctissimè luculentissimeque demonstrat Ioannes Ferus, in cap. 10. Ioannes Euangelistę. Vnde nō est mirum, nō solum Lutherum, verumetiam omnes hæreticos cæteros, optare hoc sacramentū, vnā cum omnibus illis scripturis, quæ de hoc tam clarè loquuntur, esse sublatū è medio: quippe, p̄ quod aut ab ouili excluduntur, aut certè qui sint deprehenduntur. Eā quæ est ad Ephesios in illarum numero retinet, quæ Christum describunt, & necessaria ac salutaria docent: quod suspicor eum facere

propter verba illa quæ sunt in 2. cap. Gratia enim estis saluati per fidem (& hoc non ex vobis, DEI enim donum est) non ex operibus, vt ne quis gloriatur. Nam huiusmodi detorquere solet ad suum dogma de iustificatione. Quæ verò capite quinto expresse scripta sunt de sacramento matrimonii, inuitis omnibus, eò quò sibi libet, detorquet, vt nobis è manibus extorqueat matrimonii sacramentum. Cùm autem illæ tres epistolæ, ad Romanos, ad Galatas, & ad Ephesios, omnium difficillimæ sint, vt de his potissimum diuus Apostolus Petrus videatur locutus, cùm sub finem secundæ epistolæ suæ scriberet his verbis : Sicut & charissimus frater noster Paulus, secundum
da-

datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu: quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem: has sibi potissimum delegit Lutherus, vt harum per subdolas interpretationes deprauatione imperitos deciperet, cæteris, quæ non minus sunt plenæ saluberrimæ necessariæque doctrinæ, tanquam non necessariis reiectis. Ego itaque hominem tot modis sacrilegum, atque in tot tam enormibus sacrilegiis mortuum, dubitabo esse apud inferos, ibique dare pœnas suorum sacrilegiorum: idque non indicabo fratribus meis, vt sibi

Conclusio
huius.

MATH. BRE DENBACH.

ab illius sacrilega doctrina caueãt,
ne & ipsi in eundem tormento-
rum locum veniant? Neque verò
contentus fuit, ecclesiam hanc mi-
litantem ita spoliare sacramento-
rum panoplia, quibus diuinitus ar-
matur aduersus hostem suum dia-
bolum: verumetiam triumphan-
tem illam in cœlo iam, honore vi-
ctoriæ suæ, & gloria triumphi ag-
gressus est exuere: adeò vt etiam i-
psam omnium sanctissimam vir-
ginem Mariam, Domini nostri Ie-
su Christi matrem, quam angelus
Gabriel adhuc mortalem, & ante-
quam filium Dei in vtero conce-
pisset, salutans plenam gratia pro-
nunciauit, & sancta Elizabeth in-
ter mulieres, hoc est, supra omnes
mulieres benedictam: imò quam
iuxta ipsius in illo Prophetico can-
tico

Quam im-
pius etiã
in Ecclesi-
am trium-
phantem
Lutherus

In virgi-
nē matrē.

tico vaticinium, omnes generationes hominum beatam dicunt: hanc, inquam, nunc supra omnes caelos & ipsos angelorum choros exaltatam, ille non est veritus nobis adhuc in terra repetibus, & quotidie peccantibus, æquare. Sic enim in sermone de natiuitate eius loquitur: Idcirco velim quod festum eius dimitteretur: quia nihil de ea re habetur in scriptura: cum tamen à Christo dicamur Christiani, & ab ipso solo pcedamus, vt simus Dei filii atque hæredes: & ita sumus æquè tanti, quanta est ipsa mater Dei, & sumus Mariæ sorores & fratres. Alioquin fit imminutio sacro sanguini Iesu Christi. Quia per hunc sanguinẽ omnes pariter expurgati sumus à peccatis, ac positi in cœlestia bo-

na. Si hoc ita est, sumus certè equè sancti sicut ipsa. Ecce, hæc sunt illius in eo sermone verba. Iam obsecro vos, viri ac fratres mei charissimi, expendite mihi hæc verba, & iudicate ipsi, quo loco dignus sit, qui ita non modo senserit, verum etiam publicè, tum viua voce pro concione, tum scripto coram toto mundo docuerit. De veneratione & inuocatione sanctorum aliquando ita scripsit, in declaratione quorundam articulorum, quos calumniosè impu- tari sibi querebatur: De sanctorum intercessione dico (inquit) & teneo cum tota Ecclesia, quòd sancti venerari & inuocari debèt. Quis enim hoc impugnet, cùm adhuc hodie visibiliter apud sanctorum corpora & sepulchra, De-
us per

us per sanctorum suorum nomina miracula operetur? Hoc tunc quidem rectè scripsit Lutherus, secundum fidem, usum, & consuetudinem totius Ecclesiæ, ab eo usque tempore, quo Dominus Iesus victor diaboli, mortis, atque inferni, cum amplissimo triumpho, illa innumerabilia sanctorum milia in cœlum inuexit. Verebatur enim adhuc, ne si manifestas scriberet blasphemias, omnium hominum iram & vindictam in se concitaret. Ast ubi iam sensit stultitiam populi, & ad quæuis, quantumuis etiam absurda & impia, credendum leuitatem, audite quæso, quomodo hoc velum verterit, Inuocatio sanctorum, inquit, itidem abusus est Antichristianus, & pugnat aduersus primum

MA TH. BREDENBACH.

mum articulum præcipuum: & extinguit cognitionem Christi. Hæc iam sunt eius verba, in illis articulis quos suis dedit in generali Concilio proponendos: quæ admodum etiã suprà retuli. Cum itaq; Martinus Lutherus ita de operibus iustitiæ, de sacramentis Ecclesiæ, de honore, dignitate, beatitudine, & inuocatione sanctorum, atque ipsius Dei genitricis, scripserit & docuerit, in quem obsecro magis quàm in illû conpetit illud Sapient. 2. Hęc cogita-
 uerunt & errauerunt: excæcauit enim illos malitia eorum: & nescierunt sacramēta Dei, neq; mercedem sperauerunt iustitiæ, nec iudicauerunt honorem animarum sanctarum? Et cùm in ea malitia & cæcitate sit mortuus, ego
 dubi-

dubitabo dicere illum damnatū
 ad inferos, illic suæ malitiæ pœ-
 nas luere: nec audebo admonere
 fratres meos, in primis autem iu-
 ventutem fidei meę cōcreditam,
 vt sibi ab illius pestifera doctrina
 caueant, ne & ipsi in eandem cæ-
 citatem, & condemnationem at-
 que supplicium incidant? An ve-
 rō ideo de hoc dubitabim⁹, quod
 nō vidimus oculis nostris illum
 ad inferos descendentē? Ad quid
 igitur scripturæ diuinæ? Ad quid
 tot sacrorum Conciliorum de-
 creta? ad quid tot sanctissimorū
 patrum sententiæ? ad quid tot se-
 culorum vsus, cōsuetudines, sen-
 tentiæ, & iudicia totius Ecclesię
 Catholicę? quibus omnibus tū fa-
 cinora, tū dogmata Lutheri, non
 solum ea quæ nos hīc recensui-
 mus,

MATH. BREDENBACH.

mus, sed & alia quàm plurimà pà-
 lām condemnantur, necessarium
 est nos vel de veritate horum om-
 nium dubitare (quod fuerit pec-
 catum in spiritum sanctum, qui il-
 la iudicia sanctis suis inspirauit) vel
 de damnatione Lutheri dubitare
 prorsus nihil: præsertim cum scia-
 mus illum in illis sine pœnitentia
 & reuocatione mortuū esse. Quid
 dicemus, quod Lutherus non so-
 lum illorum, quos iā dixi, verum-
 etiā suo ipsius iudicio condēnatus
 mortuus est? Vnde verò hoc scire
 possumus? Hoc nobis verbis clarif-
 simis annūciat Apostolus Paulus,
 ita scribens ad titum cap. 3. Hære-
 ticum hominē, inquit, post vnam
 & secundā correptionem deuita-
 sciens quia subuersus est, qui eius-
 modi est, & delinquit, cū sit pro-
 prio

Lutherus
 suo ipsius
 iudicio cō-
 demnatus

prio iudicio cōdemnatus. An verō dubitabimus hoc D. Apostolo Paulo credere? Profectò, si quis de hoc dubitet, hunc ego planè pro impio, & ethnico sum habiturus. Quid autem de Martino Luthe- ro? Nōne scimus omnes, hunc non semel duntaxat, aut iterum, idque non ab vno duntaxat aliquo viro bono & pio, aut Episco- po vno, sed toties, à tam multis, tam excellentis doctrinæ viris, nō simplici verbo, sed multis & magnis rationum voluminibus: quin etiam publicis disputationibus, in frequentibus Imperii comiti- is, coram Christianissimo religio- sissimoque Imperatore Carolo Quinto, tam grauitè admonitū, correptum, atque conuictum, ta- men adeò non resipuisse, vt etiam
exem-

exemplo Pharaonis semper magis magisq; sit induratus? Quid igitur est quod dubitemus, quin quemadmodum historia Exodi nos docet de Pharaone, quòd is demersus sit in profundum maris, ita Lutherum demersum esse in profundum inferni, & stagnũ ignis? cùm non possit esse irritũ

Matth. 7. aut vanũ verbum Domini, quo ait: Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur: neque illud Sa-

Prou. 11. lomõis, Mortuo homine impio nulla erit vltra spes. Porrò illud Eccles. 7. Mortuo non prohibeas gratiam, nihil patrocinator Lutherò: cùm nõ sit dictum de illis, qui in hæresi, sed his qui in domino moriuntur: quibus nemo vnquàm magis prohibuit gratiam, quàm

quàm Lutherus ipse, dum docuit
 populum, neq; eleemosynas, neq;
 preces, neque sacrificia pro eis ef-
 se offerenda. Quid igitur nunc ali-
 quis post tam multas & evidentes
 demonstrationes requirit? An ad-
 huc exemplo Thomæ Apostoli
 incredulus, expectat, vt res ipsa sibi
 oculis coràm inspicienda, & ma-
 nibus contrectanda exhibeatur?
 Hoc quidem per nos fieri non po-
 test, exemplo tamen per omnia si-
 milimo, tanquàm depicta tabula,
 potest exhiberi. Scimus priscis il-
 lis tam veteris quàm noui testamē-
 ti patribus, Prophetis, Apostolis,
 aliisq; hominibus sanctis, quàm
 plurima formis visibilibus esse ex-
 hibita: vt videlicet neque illis du-
 bitandi, neque nobis in similibus
 vlla non credēdi relinqueretur ra-
 tio.

*Exemplo vi-
 sibili, tanq̃
 imagine
 demonstra-
 tur descē-
 sus Luthe-
 ri ad infe-
 ros.*

CHIT

K

tio.

tio. Sic aliis in specie visibili per angelos: aliis per semetipsum facie ad faciem locutus est: aliis veritatem suam per signa & miracula ostendit: vt huiusmodi ceu pædagogiis paulatim formaret, & ad simpliciter sine miraculis credendum induceret. Cùm autem nouum testamentum esset conditurus, nouam legem, nouum sacrificium, noua sacramenta introducturus, visibilibus exemplis, signis, & miraculis ea nobis commendauit: vt cum baptizaretur à Ioanne, commendatus est, & manifestatus vocali testimonio patris, & præsentia spiritus sancti in manifesta specie columbæ, vt Ioannes certò sciret hunc esse filium DEI: & nos certò credamus, ita per illum esse consecratum

Matth. 3.

on

2

tum

tum baptismum, ut nos ex aqua eius & spiritu sancto renascendo, efficiamur filii Dei. Ita cum in die Pentecostes effunderet in eos ignearum linguarum visibili specie spiritum sanctum: idem-que postea aliquoties faceret per verbum & impositionem manuum Apostolicarum, quid aliud quam illos quidem palam videre atque audire, nos autem pie credere docuit, quid per sacramenta Ecclesiae, praesertim illud quod Confirmationis dicimus, accipiamus? Cum Ananiam & Act. 5. Sapphiram subitanea morte visibiliter percuteret, quod fraudem fecerint Apostolis, quid aliud nos docuit, quam peccatum esse morte plectendum, si quis fraudem faciat illis, quos

K 2   ipse

MATH. BREDENBACH.

ipse constituit pastores & rectores
 populi sui? Similiter de cæteris
 sentiendum est, quæ nimis lon-
 gum fuerit nos hîc enumerando
 & explicando persequi. Illi, quem
 admodum de Thoma legimus, vi-
 derunt & crediderunt: Christus
 autem beatos pronunciat eos, qui
 non viderunt & crediderunt. Nûc
 itaque ad nostrum quod promi-
 simus exemplum, in quo Luthe-
 ricæ casum tanquàm in tabula depi-
 ctum videre & contemplari lice-
 bit. In Deuteronomio hoc modo
 præceptum legimus: Qui autem
 superbierit, nolens obedire sacer-
 dotis imperio, qui eo tempore mi-
 nistrat Domino Deo tuo, ex de-
 creto iudicis morietur homo ille,
 & auferes malum de Israël: cun-
 ctusque populus audiens timebit,
 vt nul-

Deut. 17.

vt nullus deinceps intumescat superbiâ. Hoc est præceptum domini, cum adiuncta pœna transgressoris. Iam videamus, quàm horrendo exemplo hanc legem sit executus. Cùm Coreh, Dathan, Abiron, cum sociis suę conspirationis ac sectę sese opponerent Moyfi & Aaroni, quid de fine illorum nobis narrat historia Numerorum? Num. 16. Dirupta est terra, inquit, sub pedibus eorum, & aperies os suum deuorauit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum: descenderuntq; viui in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis. At verò omnis Israël, qui stabat per gyrum, fugit â clamore pereuntium, dicens, Ne fortè & nos terra deglutiat. Ecce, hoc est iudicium, hæc pœna illorum

MATH. BREDENBACH.

Qualis Lu-
therus in
sacerdo-
tes Dei.

rum, qui sacerdotibus dei, & præ-
positis Ecclesię Dei sese opponūt.
Iam videamus quid fecerit Marti-
nus Lutherus, & in exemplo Co-
reh & sociorum eius, exitum Lu-
theri ex hac vita contemplemur.
Nihil est opus hęc omnia repetere,
quę ille innumerabilia omni petu-
lantia, scurrilitate, spurcitie, fœdi-
tateq; plenissima euomuit, non in
unū aliquē pontificē aut sacerdo-
tē dei, puta Paulū Tertium, aut ali-
um aliquē: sed in vniuersum illum
pōtificum & sacerdotū ordinem.
Quē ordinem cū historia Euan-
gelica tā clarē doceat, ab ipso Dño
nostro Iesu Christo, in Petro tan-
quā principalī, & cæteris Apo-
stolis, tāq; huius collegis, esse insti-
tutū: Martinus Lutherus editis ta-
bularū picturis, omnium quę vn-
quā

quàm in manus & conspectû ho- Picturæ
 minum venerût impurissimis fœ- Lutheri i
 dissimisq; tradidit eum scurris & summum
 sannionibus illudendû & conspu- Pontificē.
 endum, tanq̃ à cacodæmone caca
 tum, à furiis infernalibus enutritû:
 ac tandem super inferni os consti-
 tuit, vt à dæmonibus accipiat co-
 ronam. In vna earum pingit eum
 scrofæ insidentem, sinistrâ gestan-
 tem oletum humanû, idq; dextrâ
 per signaculum crucis benedicen-
 tem. Quid vobis videtur, viri fra-
 tres? vtrûm hæc à spiritu sancto, an
 potius ab aliquo omniû impurissi-
 mo cacodæmone, videtur esse sug-
 gesta Luthero? Ex fructibus, iuxta
 præceptum Domini, æstimate &
 cognoscite arboré. Eiusdem puri-
 tatis est, quod in alia tabula expri-
 mit pōtificē excommunicatiōis ful-

men torquentem: suos autem auditores atque discipulos ex aduerso detectis turpissimè scœdissimèque natibus oppedere, reflexis interim capitibus, & linguis scurrarũ sannionumq; more exertis. In proxima tabula depingit Pontificis, coronis gemmisque ornatam tiam, sed euersam. Super hanc vnũ è suis discipulis statuit, multò q̃ dici potest scœdius nudato podice, alium in ipsam tiam deiicientẽ. Iuxtà verò statuit duos alios ad idẽ opus eadem verecundia sese præparantes. In alia producit Pontificem in specie asini, prioribus pedibus tibias vtriculares lyræ loco tenentem, eisdẽmque canentem. In alia facit ex eo carnificem. In postrema verò iam semetipsum facit carnificem Lutherus, & ipsum Põ
tificem

tificem vnà cum Senatu Cardinalitio suspendit in extracto à se patibulo. Singulis autem tabulis addidit sua apophthegmata, Latinè quidem, fœditate & scurrilitate omnium qui vnquam scriptis aliquid publicarunt, quantumuis barbari, ethnici, & impii, turpitudinem superantia: & tamen turpiora, quæ addidit lingua Germanica. Nihil iam dico de libris eius, tum in Pontifices, præsertim in Paulum Tertium, tum in reges & principes inauditâ petulantia scriptis: adeò etiam, vt iam ante multa secula mortuos, viros partim summæ doctrinæ ac sapientiæ, partim sanctissimæ vitæ, partim etiam martyrii ratione semper summis laudibus celebratos, ipse acerbissimis

Lutheri
impietas
etiã in il-
los anti-
quos Pon-
tifices
martyres,

MATH. BREDENBACH.

conuitiis lacerauerit. Nam ut taceam, quæ in optimum pontificem Nicolaum primum euomuit, delirum, insanum, sine Theologia, tyrannum appellans, & impingens Antichristianismum propter decretalem quandam, & pleraque alia: in Pelagium primum ea scripsit, in quibus quiuis homo cordatus & modestus, qui ea legit, non potest non execrari hominis omnium superbissimi virulentiam: ut ea quæ in Leonem primum, virum doctrina iuxta ac sanctitate uitæ suspiciendum: in sanctum illum Isidorum, quem per contumeliam canem appellauit: ut, inquam, hæc, cum aliis quamplurimis taceam, etiam ipsum sanctum pontificem & martyrem Anacletum, diui Apostoli Petri discipulum, à quo

&

& presbyter ordinatus fuit, & quatus ab eo in sede Apostolica successor: huc, inquam, tot nominibus venerandum ac suspiciendum pontificem & martyrem, Martinus Lutherus non est veritus appellare temerarium, inscium, scenicum, nugatorem: deinde etiam porcum. Quid vobis de hoc censore videtur, viri fratres? Qui hæc ausus est in illos tam sanctos, & iam ante tot secula hinc in caelum euectos, & cum CHRISTO regnantes Pontifices, hunc nihil miraculi fuit à nullo scurrilitatis & maledictiæ genere in omnes qui nunc vivunt temperasse. Iam nihil est quod miremur, quod Carolum Quintum Cæsarem, unà cum Germaniæ principibus ausus sit appellare mendaces: quod ausus sit

Lutheri & maledictiæ & scurrilitatis in Imperatorem & Principes Imperij.

scri-

MATH. BREDENBACH.

scribere, Cæsarem edicta sua è fumariis accipere: vt in epistola quadam eius contra duo Cæsaris edicta scriptum videmus. Et ad regē Angliæ: Vos principes, inquit, estis bullæ aquarum, & lentes capitis, nondum facti pediculi. Et alibi: Turpe & absurdū est, quòd Cæsar & Romani Imperii principes ita apertè nugas agant: at lōgè turpius est, quòd vno eodemque tempore contraria edicta publicant. Et iterum: Mendaces, inquit, sunt, & obstinati principes nostri, nec homines ratione præditi, sed Germanicæ bestię. Ecce, hæ atq; innumerabiles id genus aliæ, sunt Martini Lutheri facetiæ in summas vtriusque ordinis in populo Dei potestates, etiam in illis argumentis, locis, & causis,

sis, quæ omnia summam graui-
 tatem, cum timore atque tremo-
 re, imò etiam cum lachrymis ac
 precibus sine intermissione in
 tantis periculis ad Deum fuis-
 sent, postulabant. Iam hæc examine-
 mus & expendamus, exigentes
 ad regulam eorum, quæ tot locis
 diuinæ scripturæ præcepta legi-
 mus de exhibenda reuerētia, obe-
 dientia, & honore omni etiam
 potestati, eò quòd à Deo sit: &
 quòd huic resistere, diuinæ ordi-
 nationi resistere sit: & quòd huic
 resistēdi peccato semper annexa
 sit condemnatio, eademq; grauif-
 sima: quod tanquam in viua ima-
 gine videre est in historia de Co-
 reh & sociis eius: qui cum dehiscē-
 te terra viui etiam cum tam hor-
 rendo spectaculo ad inferos de-
 scen-

MATH. BREDENBACH.

scenderint, nos dubitare possumus, eodē descēdisse Lutherum, tot modis etiam multò sceleratiorē illis? Hoc ego tam certis argumentis mihi compertum, non audebo indicare? non audebo pronuntiare? cū tam necessarium sit ab omnibus hominibus sciri, vt sibi discāt cauere? Nonne verbum

Deut. 17.

Dei est, Qui autē superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, aut iudicis (sic enim ex Hebr̄o sonat) morietur homo ille: & auferes malum de israh̄l: cunctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat

Num. 16.

superbiā? In Numeris autem exemplum est, in quo videmus eos, qui superbierūt aduersus sacerdotem & iudicem, viuos etiam descendis

se in

se in infernum, & opertos esse humo. Atque illud quidem sacerdotium fuit vmbra duntaxat huius sacerdotii, quod ab his pontificibus administratur. Illi enim sedebant in cathedra Moyfi, qui fuit vmbra & figura Christi: hi autem in cathedra ipsius Christi, & vices eius gerunt: vnde dixit, Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit: qui autem spernit me, spernit eum qui misit me.

Cùm itaque Lutherus non vnum aliquem ex his, sed vniuersum ordinem, non solum spreuerit, verumetiam inauditè contumeliis affectum in patibulum egerit: atque in his tantis sceleribus non modò sine omni pœnitentia, verumetiam gloriabundus permanens, sceleratissimam
illam

illam animam efflauerit, nos dubitabimus illum cū Coreh, Dathan, Abiron, Hon, atque illa impiorū turba ardere iam apud inferos, ibique ex iustitia Dei, tot tam enormium scelerum luere pœnas? De hoc dubitare nihil aliud est, quàm de veritate verbi dei dubitare, quo videmus talia scelera ad inferos condemnari. Nam de factis Lutheri dubitare non possumus, cū horum testimonia non solum actionibus vitę, & viua sua voce cū adhuc superesset ediderit, verumetiam multis suis libris inscripta ad omnē posteritatem miserit. Quòd si quis etiam nostrę ætatis miraculis sibi rem demonstrari postulet, ô quāta mihi horum esset copia, si non abhorreret animus meus

ab

Miracula
nostrę æ-
tatis.

ab illorum cōmemoratione, propter illos miseros, q̄bus ab illo scelerato in errorem, & peccata seductis, ea acciderunt: quorum lamētabilis casus & mihi p̄pter dilectionem, qua illos viuos complectebam, scribere, & aliis etiam propter propinquitatem legere, acerbum fuerit. Tametsi de plerisque nunc etiam extant historiæ, hisce proximis annis conscriptæ & publicatę, partim Germanica, partim Latina lingua. Ego vnum duntaxat referam, quod neminem lædere, aut offendere potest. Scribit Christianus Massæus, Chronicorū lib. 20. Anno salutis 1527. die 20. Iulii Tornaci Lutheranum quendā, nomine Henricū, fuisse combustū. Is, vt ait Massæus, sequenti nocte sociis in carcere totus ardens apparuit.

L ruit.

fuit. Illis præ timore clamantibus,
ait, Nisi ab errore cessetis, mecum
peribitis in æternum. Excitatus cla-
more carcerarius, consules vrbis
aduocauit. Dicunt illis vincti, Faci-
te de nobis quod volueritis, mo-
dò prius confiteamur, ne cū Hen-
rico peream⁹. Hęc massæus. Adde-
rē & alterum, si tam scripto proba-
re possem, q̄ propter fidem eius q̄
mihi narrauit, nihil de eo dubito.
Fuit mihi in hac schola Embricen-
si laborum socius Petrus Hom-
phæus, nō ille qui postea factus est
huius collegii decanus, vir æterna
mmoria dignus, sed huius patru-
lis. Is aliquando è sua patria nau-
igio descendēs, secum habuit præ-
ter cæteros in eadem naue duos
monachos. Hos cū quidam fa-
ctionis Lutherane miris contume-
liis,

liis, conuitiis, & disputandi contē-
 tionib⁹ exagitaret, alter monacho-
 rum placidis quidem verbis, sed ra-
 tionibus tam grauib⁹ obuiauuit,
 vt ille nihil haberet, quod contra-
 diceret. Cœpit itaque deuouendo
 se inficiari vera esse quæ diceren-
 tur à monacho. Si, inquit, ista se ita
 habent, perdat me subitanea mor-
 te hoc loco Deus. Atque vnà cum
 ipso verbo efflauit animam. Hæc
 ille mihi & multis aliis à se visa &
 audita retulit. Quæ in Commen-
 tariis Sleidani, & aliis libris legun-
 tur, viris prudentibus ipsis legen-
 da & expendenda relinquo. Ta-
 met si Sleidanus exempla omni-
 um clarissima omisit, quorū nar-
 randorum illi fuisset occasio præ-
 sentissima, vbi de bello Saxoni-
 co scribit: nisi nimium aduersata

fuiſſent factioni illi, in cuius gratiam Sleidanus ferè omnia ſcripſiſſe videtur. Deſinamus itaq; de his tot modis probatis & manifeſtatis dubitare: & ſinamus Lutherum ardere apud inferos uſque in æternum: cum non poſſit mentiri ſcriptura, quæ dicit, Mortuo homine impio, non erit ultra ſpes. Equidẽ optarim non ſolùm Lutherò, verum etiã oĩbus hominibus, quotquot vnq̃ fuerunt ab exordio mũdi, & futuri ſunt, uſq; ad conſummationem eiufdem, eam fidem & vitæ puritatem, quæ digna eſſet regno Dei. Quam utinam illis comparare poſſem, nõ ſolùm per huius meæ momentanæ vitæ iacturam, verum etiam per acerbifſimũ aliquod genus mortis, quod libenter pro illorum ſalute obire,

tan-

tantum abest, vt condemnatione
 cuiusquam, & suppliciis miserorū
 delecter. Verūm cū tam innu-
 merabilis illorum turba sit, qui q̄
 hęc non amplectantur, imò etiam
 hostiliter infectētur, iusto iudicio
 Dei pereunt, nos certè nec repre-
 hēdere debemus, nec mutare pos-
 sumus iustissima illa iudicia Dei.
 Sperare autem eos, quos in tam
 manifesta impietate mortuos esse
 constat, posse fieri saluos, hoc vt
 aduersatur verbo dei, & fidei Chri-
 stianæ, ita valdè impium est, impe-
 ritis persuadere: pium autem & ne-
 cessarium, opinionem tam perni-
 ciosam omnibus hominib⁹ quo-
 ad fieri potest, eximere: ne videli-
 cet errore pessimo decepti, incidāt
 in gehennam. Nōne eadem
 de causa Dominus Iesus ipse de-

MATH. BREDENBACH.

Luc. 16

pinxit nobis diuitem illum epulo-
 nem apud Lucã, in inferno flam-
 mis intolerabilibus ardentem?
 Non narrauit illud exemplum mi-
 sericors & clementissimus Domi-
 nus, q̄ ipse infelicis illius cruciatu
 delectaretur: sed vt omnes diuites
 admoneret, vt sibi caueant, ne per
 similem diuitiarum abusum in
 eadem tormenta incidant. Hoc
 est quod & me mouet. Video pa-
 lã, q̄ innumerabilis hominũ tur-
 ba secuta Lutherum in exitiũ cor-
 ruat. Horum interitus mihi dolet:
 seruare eos ne pereant studeo. In-
 iustissimũ est hac ratiõẽ mihi suc-
 censere. Nam dum ad exemplum
 illius diuitis respicio, credo etiam
 ipsum Lutherum mihi habere gra-
 tias, quòd hæc indico hominibus:
 quẽadmodũ diues ille petiit fratri-
 bus

bus suis sua tormēta annūciari, ne
 in e adē inciderent: & cōsonat exē-
 plum quod ex massæo retuli de Hē-
 rico cōbusto. Quāobré desinamus
 defendere vitā & doctrinā Luthe-
 ri: sed ad illud dispiciēdū potiūs cō-
 uertamur, quomodo sublatis ē
 medio illis venenatarum sagitta-
 rum pharetris, quas ille ad inferos
 descendens hīc reliquit, imperito-
 rum saluti consulamus: qui phare-
 tras illas cum illis veneno tinctis sa-
 gittis, in p̄sentissimū certissimūq;
 exitiū suum cōtrectant & versant.
 Queramus etiā ex pietate nostra re-
 media illis, qui vbiq; locorum
 tam multi sunt tam grauit̄er illis
 sagittis sauciati. Hoc nostri officii
 est, viri ac fratres mei in Christo
 Iesu charissimi, quibus Deus tan-
 tū iudicii dedit, vt collatis scriptu-

MATH. BREDENBACH.

ris, hæc tam inenarrabilia damna, quæ hostis ille crudelissimus dedit, videre & intelligere possimus. Quinetiam ad vos, ô nostræ dulcissimæ patriæ Germaniæ principes Illustrissimi, me iam conuerto, vestras Illustrissimas Celsitudines appello, & excito: expergiscimini tandem aliquando, euigilate, surgite, & leuate capita vestra: videte quomodo sitis decepti, quomodo seducti, quomodo ab homine omnium qui vnquam fuerût scelestissimo tractati. Doleant vobis tandem aliquando illæ intolerabiles contumeliæ. Quid porrò contumeliosius est, quàm quod vos vniuersos, vnà cû inuictissimo, clementissimoq; Imperatore vestro, non erubuit, non est veritus, insimulare

Ad principes
Germaniæ.

Quibus iniurijs affectus
cerit,
principes
Lutherus.

lare mendacii, comparare bullis
aquarum, & lendibus capitis?
Quid calamitosius, quàm quòd
vos iam per quadraginta annos,
in tam detestanda funestaq; dissi-
dia distractos, in tot tam cruenta
prælia cômisit? nonnullos etiam
vestrum in afflictissimas captiui-
tates? Quis illas vrbium agrorûq;
vastationes, illas Ecclesiarum ac
monasteriorû sacrilegas direptio-
nes & euersiones, illas cædes, illas
clades, illas principû ac populorû
strages vel enarrare sufficiat, vel
sine lachrymis audire sustineat?
Atqui horum malorum omnium
ille vnus extitit author. Hęc quo-
modo perficeret illû assidue me-
ditatum fuisse, ex multis eius ver-
bis apertissimè deprehēdi potest.
Nōne imperito populo persua-
sit,

MATH. BREDENBACH.

fit, Euangelium etiam velle diffi-
 dia, seditiones, & bella: impiè
 ad hoc suo more detorquens il-
 liud verbum domini, Nò veni pa-
 cè mittere, sed gladiù: cū dominus
 Iesus ipse verbum illud suum eo-
 dem loco interpretetur clarissimè,
 quòd nihil minus quàm de istius-
 modi dissidiis & bellis voluerit il-
 lud intelligi: sed de pugna quæ est
 inter carnem & spiritum. Caro
 suis affectibus sepissimè vincit
 homines, vt in gratiam vel pa-
 rentum, vel liberorum, vel vxo-
 rum, vel simili propinquitate
 coniunctorum, aut ea faciant,
 quæ aduersantur legi voluntati-
 que diuinæ: aut ea omittant, quæ
 Deo possent esse gratissima. His
 affectibus reluctatur spiritus.
 Quin etiam nos ipsos perniciosis-
 sima

Matt 10.
 Euangelii
 locus im-
 piè à Lu-
 thero ad
 excitadū
 dissidia de-
 tortus, hic
 autem ad
 gēuinam
 sententiā
 reuocatus

ſima *φιλαυτία* ſic amamus plerun-
 que, vte ea quę nobis dulcia ſunt
 cōſectemur: quę verò placita deo,
 negligamus. Propterea dicit, Qui
 amat patrem aut matrē plus quàm
 me, nō eſt me dignus: & qui amat
 filium aut filiam ſuper me, non eſt
 me dignus: & qui non accipit cru-
 cem ſuam & ſequitur me, non eſt
 me dignus. Ecce, hic eſt ille gladi-
 us, quē venit mittere in terram.
 Nā alioqui in hoc venit, vt nos cū
 deo Patre ſuo, & inter nos mutuò
 in ſumma pace, concordia, & cha-
 ritate coniungeret, hoc nobis pro
 ſymbolo commendans, per quod
 oēs homines intellecturi ſint, nos
 eius eſſe diſcipulos, ſi dilexerimus
 nos mutuò: & beatos pronun-
 ciat pacificos, eoſdemq; filios Dei
 appellat. Vnde per contrarium
 mani-

e. 22
 e. 23
 e. 24
 e. 25
 e. 26
 e. 27
 e. 28
 e. 29
 e. 30
 e. 31
 e. 32
 e. 33
 e. 34
 e. 35
 e. 36
 e. 37
 e. 38
 e. 39
 e. 40
 e. 41
 e. 42
 e. 43
 e. 44
 e. 45
 e. 46
 e. 47
 e. 48
 e. 49
 e. 50
 e. 51
 e. 52
 e. 53
 e. 54
 e. 55
 e. 56
 e. 57
 e. 58
 e. 59
 e. 60
 e. 61
 e. 62
 e. 63
 e. 64
 e. 65
 e. 66
 e. 67
 e. 68
 e. 69
 e. 70
 e. 71
 e. 72
 e. 73
 e. 74
 e. 75
 e. 76
 e. 77
 e. 78
 e. 79
 e. 80
 e. 81
 e. 82
 e. 83
 e. 84
 e. 85
 e. 86
 e. 87
 e. 88
 e. 89
 e. 90
 e. 91
 e. 92
 e. 93
 e. 94
 e. 95
 e. 96
 e. 97
 e. 98
 e. 99
 e. 100

Ioan. 13.

Matt. 5.

manifestum fit, cuius discipuli ac filii sint illi, qui nihil aliud, quàm dissidia & bella quærunt. Christus apud Esaiã princeps pacis dicitur: dissidiorum autem & seditionum princeps diabolus est. Paulus Apostolus suos Philippenses obsecrat & obtestatur his verbis: Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis: implete gaudium meum, vt idem sapiatis, eandem charitatem habentes, vnanimis, id ipsum sentientes: nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitantes. Lutheri autem vbi de formula Missę scribit, hæc sunt verba, Si quo casu Concilium statueret pro nobis, minimè omniũ vel-

le-

Esa. 9

Phil. 2
Pauli verba ad pacem hortantis,

Lutheri verba, ad dissidia classis cum eanentis,

lemus utraque specie sacramen-
 ti potiri. Imò tūc primū in de-
 spectū Cōciliū uellemus, aut utra-
 tantum (sic habet codex quo ego
 sum usus: suspicor Lutherum scri-
 psisse, alterutra tantum: nam hāc
 fuisse sententiam eius, manifestū
 est) aut neutra, aut nequaquā utra-
 que potiri: ac planè eos anathe-
 ma habere, quicumq; authoritate
 Concilii potirentur utraq;. Hæc
 Lutherus. Cum itaque Dominus
 noster Iesus Christus sit princeps
 pacis, & huius Apostolus tanto
 animi feruore per obsecrationes
 & obtestationes ea quæ sunt pacis
 & concordiaë quærat: Lutherus
 autem adeò nihil aliud quàm dis-
 sidia, ut huc etiam impiè detor-
 queat ipsius Domini Iesu uerba:
 quis dubitat cuius principis mi-
 les,

Matth. II.

les, cuius potestatis legat^o & Ap^ostolus fuerit Lutherus? Christi verbum est, tollite iugum meū super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiē animabus vestris. Lutherus autem in omnibus tantam ferociam sceleratissimi animi sui spirauit ac declarauit, vt nulli potestati cederet, sed in omnes cuiuscunq; etiā ordinis ac dignitatis illi essent, cōtumax & contumeliosus fuerit: adeò vt palàm etiam scriptis profiteretur, se velle esse cōtrariū omnibus: vt si Concilium statuatur hoc, tum se velle illud: sin autem Concilium statuatur illud, tū se velle hoc. Et adhuc dubitamus, vnde nobis hæc tam funesta dissidia, tam crudelia bella, tanta confusio rerū omnium, tam nulla animarum
 nostra-

nostrarum requies: sed ubiq; quocunque nos vertimus grauisissimi labores, & dolores omnium acerbissimi? Neque verò est vlla spes, nos vnquã ab his malis liberatum iri, nisi vos ô serenissimi Reges, & Illustrissimi principes, hæc consideretis, hæc intelligatis, atq; sceleratissimum illum, cum vniuersa doctrina sua, à Deo iam olim condemnatum & perditum, è ditio- nibus & finibus vestris proflig- tis. Deus ipsum quidem gehennæ incendio præcipitem dedit: cæ- terùm, quod ante mortem suam minari consuevit, vmbra eius ad- huc grassatur: illi pestiferi libri in manibus imperitæ multitudinis sunt. Hæ sunt illæ pharetræ, de quibus dixi, grauidæ sagittis hy- dræ felle tinctis: quas dū imperiti
Qua ra-
tiõe recu-
peranda
pax,

per

per imprudētiam cōtrectant, exē
 plo Pholi & Philoctetæ, semet-
 ipsos incautè & lethaliter uulne-
 rant. Hoc itaque uestri officii est,
 has pharetras undique conquisi-
 tas dare incendio. Neque uerò
 moueat uos, quòd interdum piè
 sancteque loqui uidetur. Hæ sunt
 artes diaboli, hæ sunt illius scele-
 sti inescationes. Nónne hac arte
 Sinon ille Vergilianus prodidit
 Troiam? Talia enim non sunt à
 priscis illis, antiquis, & sapientif-
 simis poëtis sine magnis sapien-
 tiæ mysteriis cōfieta. Nónne ipse
 etiam Diabolus aliquando con-
 fessus est Christum, dicens, Scio
 quòd sis sanctus Dei? Quid au-
 tem cōtrà Christus? Obmutescē,
 inquit, & exi de homine. Nón-
 ne in Actis Apostolorum de pu-
 ella,

Princi-
 pum offi-
 cium.
 Artes dia-
 boli uitā
 dē.

Marc. 1

Act. 16

ella, quæ habebat spiritum Pytho-
 nis legimus, quòd secuta paulum,
 & eos quos is habuit secum, nomi-
 natim Silam, clamauerit, dicens:
 Isti homines serui dei excelsi sunt,
 qui annunciãt vobis viam salutis.
 Quid autem Paulus? num liben-
 ter accepit hoc testimonium veri-
 tatis ab illo maligno spiritu? Do-
 lens autem Paulus (inquit Lucas)
 & conuersus, spiritui dixit: Præci-
 pio tibi in nomine Iesu Christi ex-
 ire ab ea. Et exiit eadem hora. Nõ
 est audiendus Diabolus, neq; A-
 postoli eius hæretici, etiamsi vera
 loquantur. Nunquam enim hoc
 faciunt, nisi dolo pessimo, ad ines-
 candum imperitos, vt capiant eos.

Theolo-
 gorum of-
 ficiũ.
 Episcopo-
 rum & prin-
 cipum of-
 ficiũ.

Theologorum quidem officium
 est, tales lupos indagare & indica-
 re. Episcoporum autem & princi-
 pum,

storibus lupos, hoc inde potissimum accidit, quòd hac horum diffidiorum tempestate iuuentus in plerisque scholis pestiferis illis opinionibus vitiata est & pdita. Vnaquæque schola suum habet catechismum, suam grammaticam, suam dialecticam. Serenissimus Romanorum, Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex, & Ecclesiæ Catholici fortissimus propugnator, Ferdinandus, superioribus annis fecit publicari catechismum, continentem summam doctrinæ Christianæ. Utinam ita inter illius Serenissimam Maiestatem, & omnes sacri Imperii principes Illustrissimos cõueniat, vt per totum Imperium ille Catechismus, & nullus alius prælegatur iuuentuti: nisi quòd in inferioribus illis & minutioribus scholis,

scholis, necnon in inferioribus
 classibus maiorum scholarum, vi-
 detur vtile fore, vt pauciora quæ-
 dam, & breuiora huius doctrinæ
 rudimenta, quorum illi puelli sint
 capaces, ex eodem illo catechismo
 extracta, illis prælegantur: proue-
 ctioribus autem, catechismus to-
 tus. Nequaquam quod cæteros
 catechismos omnes damnẽ: (sunt
 nonnulli inter eos etiam valde pi-
 & commodi.) sed vt inter nos om-
 nes doctrinæ concordia sit: qua
 neque deo quicquam gratius, ne-
 que nobis qui docemus honesti-
 us, neque pueris quos docemus v-
 tilius, neque ad ædificationem Ec-
 clesiæ efficacius fuerit. Et exclude-
 retur hac ratione occasio, tenellis
 illis corruptæ doctrinæ venena in-
 stillandi: vnde incredibile dictu

MATH. BREDENBACH.

est, quantum malorum in Eccle-
siam redundet. Efflet etiam illud
valde vtile iuuentuti, vt eligere-
tur è tam multis quæ nunc ex-
tant grammaticis vna, quæ vi-
deretur purissima & compen-
diosissima, & ediceretur nobis lu-
dimagistris omnibus etiam sub
pœna, vt non aliam quàm illam
grammaticam prælegeremus. Re-
moratur enim pueros valde, quan-
do ex vna schola, vt fit, in aliam
transeunt, quòd ibi coguntur
grammaticam ex alio scriptore e-
ius, quàm ex quo cœperunt, per-
discere. In Dialectica non est

Non min^o
Lutheri, q̄
sacramen-
tariorū &
Anabapti-
starū secta
est extir-
panda, ut
fiat pax.

tam graue incommodum. Sed
hæc obiter inserui. Quod autem
ad recuperandum Ecclesiæ pa-
cem attinet, nequaquam satis est,
Sacramētarios & Anabaptistas vel
ad

ad resipiscendum inducere, aut etiam cogere, vel si nolint resipiscere, abigere in exilium, aliterue secundum leges punire: sed non minus necessarium est hoc ipsum de Lutheri doctrina, & illis qui hanc defendunt, fieri. Nam is primus extitit author totius schismatis. Non ita multum refert quam sequaris hæresim, modò sis hæreticus. Ecclesia Dei Catholica vna est, sponsa Christi, mater omnium viuentium. Quicumque ab hac deficiunt, illi incidunt in laqueum Diaboli, & mortem, quamcunq; etiam sectam sequantur. Ecclesiæ Dei vna est fides, vnum baptisma, eadem per omnia sacramenta, vnus præterea totius domus Oeconomus, quæ reliqua familia tota respicit. Cuius ele-

ambrosius
absorptio
catholica
ecclesia
vna est

Ecclesia

Sumus P
tifer.

M 4 ctio nem

tionem quidem inferioribus sacerdotibus bonis, ac spiritualibus populis concessit Deus: ejectionē verò sibi reseruauit, authore Anacleto epistola secunda. Quod si is malus esse incipiat, certè nostris conuitiis & cõtumeliis nunquam fiet bonus. Cùm itaq; iuxta hanc diui Anacleti, & illam quam in libro de componendis diffidiis adduximus diui Bernardi sententiam, necessariò sit tolerandus, equidẽ nullum video remedium præsentius, quàm vt præcemur Dominum Deum, vt is vel hunc emendet, vel huic remoto meliorem sufficiat, vel pro sua diuina sapientia & bonitate, id quod nouit esse utilissimum ad suam gloriam, & ædificationem Ecclesiæ suæ, faciat. Nam sæpè fit, vt Deus pro sua
 inscru-

Quo remedio
 ut eductum
 aduersus
 malum Pontificem.

infrutabili sapientia ac bonitate salutem nostram operetur etiã per ea, quæ nobis displicent maximè, & sunt acerbissima, & quantum in ipsis est etiã pessima. Cuius rei non potest esse clarius exemplum, quàm illud pôtificum Iudaicorum, & cæterorum, qui crucifixerunt Christum: quemadmodum in libello de componendis dissidiis ostendimus. Sûmus pôtifex nunc cû grauissimo nostro omnium dolore belligeratur: idq; aduersus eos, qui tanta pro Ecclesia Dei gesserunt. Quis intelligit huius tam grauis & perniciosi belli mysteriũ & causas? An verò nos propterea deficimus ab Ecclesia, & nouas condemus sectas? Absit: sed potius p̄cibus nostris, & quibuscunque

M 5   possu-

MAHT. BREDENBACH.

possumus religionis ac pietatis officii confugiemus ad Dominum Deum, hunc deprecantes, ut pro sua diuina clementia & misericordia respiciat populum suum: ut & huic ipsi spiritum modestiæ, mansuetudinis, & obedientiæ: illis vero, quos huic dedit rectores atque pastores, spiritum sapientiæ, pacis, & omnis iustitiæ, largiatur. Nam ego semper vereor Deum iratum superbiæ, contumaciæ, cæterisque peccatis nostris, velle per bella eorum, qui nos in pace regere debent, peccata nostra punire. Quare primus ingressus ad quærendum pacem mihi videtur, ut vnusquisque nostrum in sese descēdat, & ad regulam mandatorum Dei, quæ nec obscura sunt, nec difficilia, suam ipsius vitam in meli^o cõponat. de-

Prim^o ingressus ad quærendum pacem

inde

inde vt Episcopi & principes sacri Imperii, Dei & Serenissimi Regis Ferdinandi sanctissimę voluntati, atque adeo pio desiderio se submittentēs, & memoria reuoluentes & expendentēs, quę nostra Germania, necnon regna & prouincię nobis vicinę, per nostrorū malorum contagionem, iam in quadragesimum vsq; annum sint passę, & adhuc patiamur omnes: & nisi Deus nos singulari aliqua misericordia respiciat, atrociora etiam metuamus: & cogitent, qui authores, per quod genus doctrinę nobis hanc tam horrendam tempestatē excitauerint, vt hoc genus doctrinę vnanimiter cōdemnēt, & in totū aboleant. Hoīes autē q̄ adhuc sup̄sunt, ab eius doctrinę cōtagio infecti, quātū fieri potest, sanare

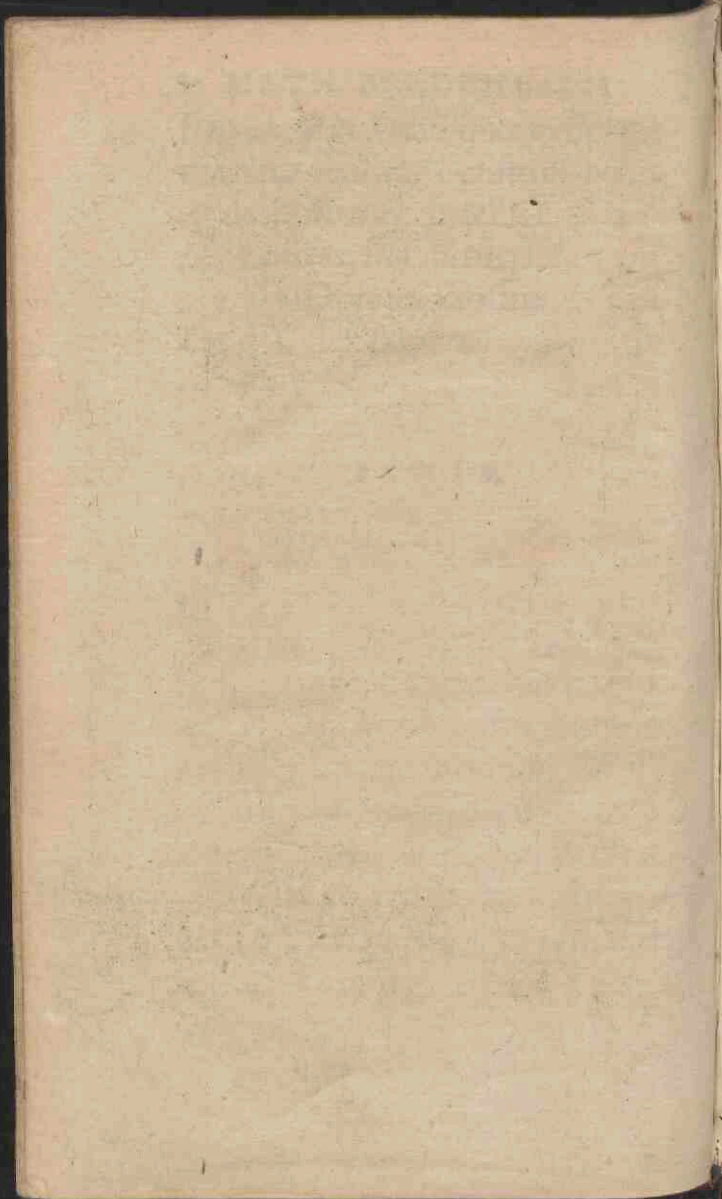
MATH. BREDENBACH.

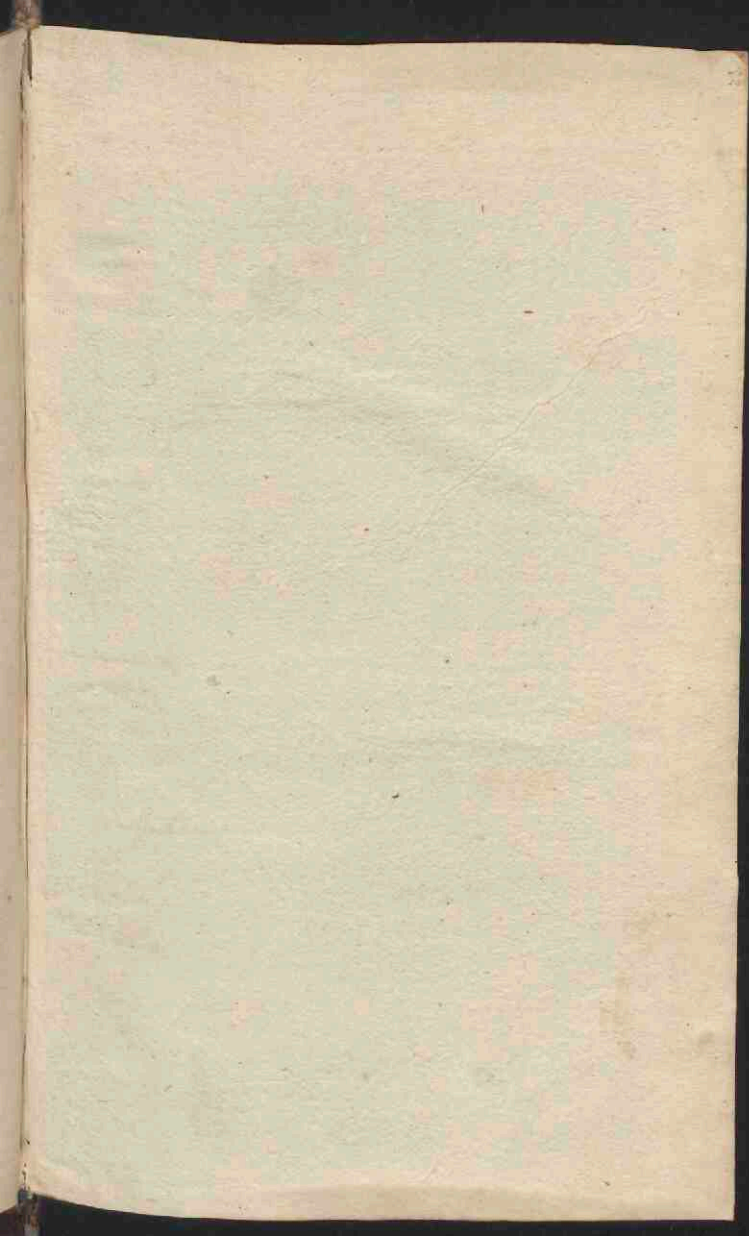
fanare studeant. Quos autem deprehenderit insanabiles, hos tanquam lepra aut peste laborantes, non patiantur versari in populo sano. Porro abusus, qui proh dolor nimis multi sunt & enormes, & præsentem emendationem flagitant, ex illorum virorum consiliis, de quorum doctrinæ, fidei, & vitæ integritate constat, iuxta scripturas diuinas, & eos canones, quos iam habet Ecclesia, quantum ipsis possibile est, corrigant & emendent. Atq; interea Dominum Deum assiduis & ardentibus precibus deprecemur omnes, vt tandem aliquando funebribus illis & crudelibus bellis inter vtriusque ordinis monarchas summos compositis, generale Concilium nobis
lar-

largiatur, in quo omnia componantur optimè.

Opinor, viri ac fratres in Domino Deo mihi charissimi, satis multas me, graues, atque firmas rationes reddidisse, cur in libello meo de componendis dissidiis scripserim, Martinum Lutherum iam ardere apud inferos. Quibus rationibus inductus, in huius Apologiae fine denudò dixi meam de componendis hifce dissidiis sententiam.

Qua si quis habet meliorem, aut aliquid quod hanc ipsam confirmet, id proferat, ad gloriam omnipotentis Dei, ædificationem & pacem Ecclesiae, matris nostrae, ac nostram omnium salutem. Quod superest, viri ac
fra-

Charly 41

1426. 27

